

Ціна: 40 центів.

НОВІ ДНІ

• NOWI DNI •

УНІВЕРСАЛЬНИЙ ІЛЮСТРОВАННИЙ МІСЯЧНИК

РІК XVII

ЛЮТИЙ — 1966 — FEBRUARY

Ч. 193

diasporiana.org.ua

У ЦЬОМУ ЧИСЛІ ЧИТАЙТЕ:

Симоненко В. — Дума про щастя	1
Гак А. — Пригода з мільярдами	1
Шаповал І. — У пошуках скарбів	5
Голубенко П. — Із записок	9
Недзведський М. — Опера про Кобзаря України	14
Чапленко В. — Про Винниченкову п'єсу «Пророк» і децю інше	20
Качор А. — Сторіччя з дня народження Михайла Туган-Барановського	23
Боднарчук І. — Через кладку до дядька Павла	26
Іларіон, митрополит — Добре виховуймо нашу молодь	28

Некрологи. Листування. Дописи.

НА ПЕРШІЙ СТОРІНЦІ ОБКЛАДИНКИ:

Іній. Фотоетюд А. Корнієнка. («Україна». Київ).

У зв'язку з переобтяженням числа, стаття П. Маляра «Підсумок творчості поета» буде продовжена в черговому числі. Просимо шановного автора і читачів вибачити. *Ред.*

КОРЕКТОРСЬКІ НЕДОГЛЯДИ

У числі 192 (Січень 1966 р.) сталися кілька прикрих недоглядів, за які просимо вибачення в авторів, а читачів, які журнал комплектують, просимо поправити.

Стор. 5, 1-ша шпальта, 25-ий рядок згори: замість *Міссіні* (прізвище акторки) має бути *Міссіна*.

Стор. 10, 2-га шпальта, перший рядок шаржу на П. Тичину замість *Скирти пшениці-гори* має бути: *Скирти пшениці — гори*.

«НОВІ ДНІ»

Універсальний ілюстрований місячник.

Видає в-во «Нові Дні», редактор П. Волиняк.

Умови передплати:

Канада — річна: \$4.00, піврічна: \$2.50
США — річна: \$4.50, — піврічна: \$2.50 амер.

Зміна адреси: 10 центів (можна канадськими поштовими марками, чи амер. грішми)

НАШІ ЗАКОРДОННІ ПРЕДСТАВНИЦТВА.

В Англії:

A. Bondarenko, 78 Kensington Park Rd.
London, W. 11, England

Передплата: річна — півтора фунти.

В Австралії:

S. Krywolar, Box 1586 M, G.P.O. Adelaide,
South Australia

Передплата: річна — півтора фунти.

Замовлення і гроші слати на адресу:

N O W I D N I

187 Yarmouth Rd., Toronto 4, Ont., Canada

NOWI DNI, a Ukrainian Monthly.

Editor: Petro Wolyniak.

Стор. 32, 2-га шпальта у гуморесці В. Дубини, 14-ий рядок згори: *Показать Волинякові впертість* має бути: *Показать Волинякову впертість*. У цій же гуморесці на тій же самій сторінці, 9-ий рядок знизу замість *Сам на пошту він журнал пхає* має бути: *Сам на пошту він журнали пхає*.

У цій же гуморесці на 3-ій стор. обкладинки, 1-ша шпальта, 7-ий рядок знизу: *Не втаю найменшої зернини* має закінчуватись не крапкою, а дво-крапкою.

На 3-ій стор. обкладинки у списку авторів під числом 12 має бути не *Гладович*, а *Гладилович*.

Ред.

НОВИХ ПЕРЕДПЛАТНИКІВ ПРИЄДНАЛИ:

Сорока Степан, Гамільтон, Канада	3
Бондар Тимофій, Чікаго, США	2
Стрілецька Марта, Монреаль, Канада	2
о. прот. О. Потульницький, Сиракюзи, США	1
Сагуленко О., Міннеаполіс, США	1
Татарко Параска, Рочестер, США	1
Наливайко І., Гамільтон, Канада	1
Даниленко І., Сомердейл, США	1
Ростун В., Чікаго, США	1
Лисицький Г., Ошава, Канада	1
Симаговська К., Ошава, Канада	1
Доброзольський С., Порт Кредит, Канада	1
Садівничий Д., Клівленд, США	1

НА РОЗБУДОВУ ЖУРНАЛУ ЖЕРТВУВАЛИ:

Мішалів І., Сідней, Австралія	1 фунт
Криволап С., Аделаїда, Австралія	1 фунт
Дем'яненко Ю., Сідней, Австралія	1 фунт
Когут Н., Бродмідовс, Австралія	10 шіл.
Середюк Петро, Банкstown, Австралія	10 шіл.
Срібна П., Гілонг, Австралія	10 шіл.
Прерчук-Ясінська А., Гілонг, Австралія	10 шіл.
Малімоненко М., Гілонг, Австралія	10 шіл.
Завертайло Д., Чікаго, США (з вечора «Нових Днів»)	20.00
Бондар Тимофій, Чікаго, США	7.00
Михайлова Ганна, Метачен, США	6.50
Сарнавський П., Монреаль, Канада	6.00
Д-р Міщенко М., Графтон, США	5.75
Дончук З., Філядельфія, США	5.50
Леванисів М., Ріджфілд, США	5.50
Залевська Є., Вашингтон, США	5.50
Одарченко П., Вашингтон, США	5.50
Д-р Мовчан Ю., Македонія, США	5.50
Даниленко І., Сомердейл, США	5.50
Бражник Василь, Чікаго, США	5.00
Д-р Б. Ткачук, Чікаго, США	5.00
Максимлюк А., Торонто, Канада	5.00
Д-р Кушнір Л., Філядельфія, США	4.00
Забігайло А., Канейвілл, США	3.00
Штихно О., Ляшін, Канада	3.00
Рябокін Ганна, Сан Пол, США	2.50
Опанашук Павло, Буффало, США	2.50
Надрага В., Вашингтон, США	2.50

(Далі на стор. 31-ій)

Authorized as Second Class Mail by the Post Office Department Ottawa and for payment of postage in cash.

Printed by KIEV PRINTERS LTD., 686 Richmond St. W., Toronto, Ont., Canada

ДУМА ПРО ЩАСТЯ

Увійшла вайлуватю в сіни,
з хати віє нудьга
й самота.
У руках засміявся віник —
спритно валянки обміта.
Тупотить об долівку ногами
і мороз вибива з рукавиць.
З нею в хату ввірвався гамір,
ошалілий сміх сніговиць.

Мов воскресли принишклі діти —
тупіт, лемент, вищаня й писк.
Місяць хоче, мабуть, погрітись —
суне в шибку свій блідий диск.
Заглядає, цікавий, у миску:
що ви з'їли таке смішне,
що од вашого реготу й писку
тягне в хату із неба мене?
Хлюпа щастя дзвінкою хвилию
ніби тут вікувало воно —
не життя тобі, а ідилія,
як в поганих книжках чи в кіно.

Де фотографі?
Де поети?

Нуте, хлопці, сюди скоріш!
Можна знімок утнуть до газети
і жахливо веселий вірш.
Застрибають веселі цифри
у ґрунтовно важких статтях,
та не встане з словесних вихрів
многотрудне її життя.
Ви мовчанкою соромливою
постараетесь обминуть,
що в доярки цієї щасливої
руки й ноги вночі гудуть.
І чи прийде під ваші кашкети
блискавицею думка дзвінка:
в космос крешуть ото не ракети,
але пружні цівки молока!

А для неї це зовсім не диво,
бо збагнула давно таке:
справді,
зараз вона щаслива,
тільки ж щастя яке важке!..

Із посмертної збірки
"Земне тяжіння"

Анатоль ГАК

ПРИГОДА З МІЛЬЯРДАМИ

Мені ще й вуса гаразд не висипалися, коли до моїх рук потрапила популярна брошура про революційні рухи в західно-європейських країнах. Мало з чим обізнаний юнак, що досі нічого не чув про валютні кризи, під час яких настає здешевлення грошей, я не міг зрозуміти, чому то в роки Великої французької революції чашка кави коштувала в Парижі 3.000 франків. Нехай, гадалося мені, парижани мали в себе обмаль кави, але де ж таки видано, щоб люди платили за чашку напою такі великі гроші. Та не минуло і десяти років, коли й мені самому довелось платити тисячу карбованців за склянку чаю. Ось ця згадка і спонукувала мене розповісти про випадок, що трапився зо мною в листопаді 1922 року.

Вийшовши із приміщення «Польської їдальні», що навпроти Зологоворотського скверу, я зітнувся віч-на-віч з головним бухгалтером Дріжджівської цукроварні, Остапом Бублишним. Задиханий, у за-

пінтих окулярах, з полисілим, як і сам він, портфелем під пахвою.

— Остапе Гнатовичу! — вигукую з несподіванки. — Якими вітрами вас сюди занесло?

— Тебе шукаю, — простягає Бублишний мені свою руку, щоб привітатися. — Твої товариші сказали — ти пішов до цієї їдальні.

— А навіщо ж я вам здався?

— Зараз узнаєш. — Головбух вийняв із портфеля листа, подає його мені. — Від Івана Архиповича, — каже. — Читай швидше. Спішна справа.

Іван Архипович — мій дядько (материн брат), директор Дріжджівської цукроварні, начальник Бублишного. Що ж він пише? Чи не трапилося в дадьковій родині якогось нещастя? Е, ні — інша справа. На цукроварні — біда! Робітники вже третій місяць не одержують належної їм платні. А тут ще й з доставниками клопіт: днюють і ночують під дверми дядькового кабінету. Хоч яловий те-

лись, а давай їм за доставлені цукроварні матеріали гроші. Тим часом у касі — ні копійки! Отож дядько просить мене негайно привезти до Гумані гроші, які головбух має одержати в державному банку.

— І що ж, — запитує Бублишного, — дістали якусь суму?

— Вісім мільярдів виканючив. Я залишив гроші у твоїх товаришів.

— Вісім мільярдів?! І ви залишили їх?..

— Не турбуйся, — заспокоїв мене головбух. — Гроші зашиті й запльомбовані в чотирьох мішках. Твоїм товаришам я сказав — канцелярські блянки для цукроварні. А тепер ось що, — заметушився Бублишний. — Зараз я дам тобі двадцять тисяч карбованців — на дорогу (він одразу вийняв із портфеля пачку тисячокарбованцевих «метеликів»* і віддав їх мені), найми візника, забери мішки і коти з ними на вокзал. За півгодини вирушає поїзд на Гумань. Іван Архипович зустріне тебе на гуманському вокзалі. Дістанеш від нього нагороду — торбину цукру. Тільки гляди не спізнися. А я поїду до Харкова. Може, дістану ще кілька мільярдів.

На цьому ми й розпрощалися з головбухом. Удома, вірніше, у студентському гуртожитку, я сказав до своїх співмешканців:

— Якщо хочете, хлопці, пити сьогодні увечері солодкий чай, то беріть по мішку на плечі і гайда зо мною на вокзал. Я маю негайно відвезти оце канцелярське барахло — показую на мішки з грішми — до Гумані. Увечері повернуся назад. З торбиною цукру, звичайно.

Мої товариші — два медики, агроном та ветеринар — заметалися з кутка в куток: одягаються, надівають шапки, хапають мішки на плечі.

— Веди перед! — гукають до мене.

За двадцять хвилин ми, позадихувані, пригналися на вокзал. Шастаємо туди-сюди, шукаємо гуманського поїзду. Ага, осьдечки він!

— Сюди, хлопці! — показую товаришам на третій від паротяга вагон.

Хлопці — за мною. Аж тут де не візьмися кондуктор — у крик:

— Назад! Куди претеся з мішками? Здайте в багаж!

Я сторопів. Як же їх, оці мішки, здаси у вантаж, коли вже перший дзвінок задзвонив? Смикаю кондуктора за рукав, стаю з ним трохи осторонь і суну йому в руку тисячокарбованцевого «метелика». Будь, мовляв, людиною. Дозволь мені їхати з мішками. Спішна справа. Розумієш?

Кондуктор пом'якшав.

— Якщо спішно, — каже, — то вже сідай і з мішками. Тільки не в цей вагон — у котрийсь із задніх.

І пішов собі геть. А ми таки вперлися з мішками в той самий вагон. А там тиск людей. Не

* Так українські селяни називали радянські гроші.

виходячи надвір, прямуємо вздовж поїзду далі. У сусідньому вагоні так само тісно. У третьому — ще тісніше! І тільки в останньому, хвостовому, бабчу, проторіше.

— Чи є тут вільні місця? — натикаюся на парубка з забинтованою рукою, що стоїть біля вікна.

— Вистачить, — відповідає парубок, не глянувши на мене.

Заглядаю за першу від дверей переділку — сидить одна-однісінька бабуся з лозовим кошиком обіч себе. Отут, думаю, мені найзручніше буде улаштуватися.

— Можна до вас, бабуся? — запитує.

— А чом же не можна? — відповідає бабуся.

— Сідай, місця вистачить.

Я до товаришів:

— Запихайте мішки під лавки!

Хлопці раді старатися. Лежать мої мішки під лавками — нікому їх і не видно. Дзвонить, — це вже третій? — дзвінок. Випроваджую товаришів, а повернувшись до вагона, сідаю навпроти бабусі на лавці. Поїзд рушає. Бубуся хреститься. Я витираю хусткою спітнілого лоба.

— Угрівся? — привітно посміхається до мене бабуся. — Щось важке везеш? Може, крам до операції?

— Ні, не крам, — відповідаю. — Везу канцелярські папери до цукроварні.

— До якої?

— До Дріжджівської.

— Працюєш там?

— Ні. Тільки одвезу мішки. Я вчуса в Києві.

— А тобі ж заплатять за це?

— Директор обіцяв дати мені торбинку цукру.

— Так, у Києві на харчі сутужно, — зідхає бабуся. — Я й сама оце одвезла своїй онуці трохи цукру. Вона учиться на вчительку...

Розмовляємо далі. Виявляється, моя співрозмовниця їде до Христинівки. А звідти палицею кинути до її села. Піде пішки. Бабуся розповідає мені про своє, а їй — про своє. Отож, ще поїзд не поминув Козятина, а ми з бабусяю вже так заприятелювали, що хоч би й не розлучатися. Лагідна, приязна, вона за кожним словом називає мене «сином». І коли я почав був скаржитися, що не взяв у дорогу цигарок, бабуся стала умовляти мене:

— Піди, сину, по вагонах. Може, натрапиш когось знайомого. Бо курити — то вже така звичка. Мій дід каже, що як довго не курить, то в нього починають пухнути вуха. Піди, сину...

Я ненароком зикнув під лавку — на мішки.

— За мішки, сину, не турбуйся, — перехопила бабуся мій погляд. — Я догляну. Та хто там і поласує на канцелярські папери. Якби крам — інша справа. Іди, сину...

Умовила мене. Пішов я шукати в поїзді знайомих курців. Бо просити в когось чужого якимось не випадає. Іду та й іду. І вже аж у першому від паротяга вагоні натрапив трійку знайомих студентів. Гуманські. Ідуть додому по харчі. Дали мені

закурити. Запрошують зіграти з ними в карти.

— Сідай! — присоглашають. — Зіграємо в «очко». Гумань ще далеко.

— Добре, — кажу, — хлопці. Зіграємо. Але я спершу схожу до свого вагона.

Пішов. Хвалюся бабусі — натрапив, мовляв, знайомих студентів. Дали мені закурити і дуже запрошували зіграти з ними в карти, але я відмовився.

— То чого ж ти, сину, відмовився? — з удивленим докором дивиться на мене бабуся. — Іди ди них. Пограйте в карти, посмійтеся, повеселіться. А за мішки нехай тобі голова не болить. Як свої, догляну. До самої Христинівки можеш не вертатися. Іди, сину...

Подякувавши бабусі за її співчутливе ставлення до мене, я пішов грати в «очко». Мушу чесно признатися: замолоду з мене був такий завзятий картяр, що я часом протягом цілої ночі — від сонця до сонця — просиджував за картами. А сьогодні, як на те, мені ще й чортенно щастило. Передо мною на столику вже лежить купа тисячокарбованцевих «метеликів», а я й далі банкую та банкую. Одне слово, я так захопився грою в карти, що не тільки не помічав, коли й на яких станціях зупинявся наш поїзд, а й забув геть чисто про все: і про головбуха Бублишного, і про бабуся, що має висісти на Христинівці, і про вісім мільярдів, які мені доручено відвезти до Гумані. Аж раптом чую в себе над головою кондукторів голос:

— Громадяне! Прошу здати квитки до Гумані.

— До Гумані? — витріщаю я на кондуктора очі.

— Та вже ж не до Одеси! Давай швидше квитка.

— А хіба ми вже проїхали Христинівку? — не перестаю дивуватися.

— Давно проїхали. Зараз буде Гумань. За дві хвилини спиниться поїзд.

Я наче й не сидів — зірвався з лавки і, навіть не захопивши виграєних грошей, прожогом кинувся до дверей. Поспішаю до хвостового вагона. І відчуваю — мене починає трясти острах. Проїхали Христинівку! Бабуся висіла. Вісім мільярдів карбованців залишилися без сторожа. Можливо, вже хтось поцупив з-під лавки одного мішка в двомільярдами. Що тоді мені буде?..

Оце вже, здається, останній вагон — хвостовий. Е, ні, тут багато людей. Значить — передостанній. Хвостовий далі. Протискуюся в самий кінець вагона, відчиняю двері — і мене всього проймає холодний жах: далі нема ніякого вагона! Та що ж це таке? Що сталося? Повертаюся знову до вагона/ Поблизу стоїть парубок із забинтованою рукою, з яким ми їхали в одному і тому самому вагоні.

— Ви, здається, їхали в хвостовому вагоні? — звертаюсь до нього.

— Так, їхав, — відповідає парубок.

— А де ж він подівся? Я його тепер не бачу.

— Відчепили на Христинівці. Бо букси почали горіти.

— Відчепили... на... на...

Вражений почутим, я не в стані був закінчити початого речення — одвернувся від парубка, щоб він не бачив зміни на моєму обличчі, і прилип очима до віконного скла. А думки, думки — волосся на моїй голові, здається, починає від них ворухитися. Ще б пак: вісім мільярдів державних грошей лишилися у відчепленому вагоні. Як я стану тепер перед дядькові очі? Господи! Допоможи мені: поламай біля дядькової тачанки колеса, поклич дядькових вороньків, нашли на Дениса, дядькового кучера, курячу сліпоту. Що хочеш зроби, Господи, аби тільки дядько застряв до завтра в дорозі, доки я не з'ясую справи із загубленими мішками. А з'ясувати її можна лише за допомогою чергового службовця на гуманському вокзалі.

Поїзд зупиняється. Пасажири виходять із вагонів на перон. Виходжу й я. Насунувши капелюха аж на носа, — щоб дядько, коли він тут є, не пізнав мене, — крадькома поспішаю до вокзального будинку. Аж глянь — дядько, наче паротяг, котить навпроти мене. Високий, бородатий, у брезентовому плащі поверх пальта. З ляку я не міг утямити, що мені робити. Чи не дременути геть з перону? Але дядько, бачу, вже наглядів мою телячу куртку, — прокладає ліктями серед натовпу дорогу до мене.

— Ага, таки приїхав! — радісно вигукує. — Не спізнився! Привіз? Скільки?..

— Хвилинку, дядьку! — кидаю я на бігу. — Треба дещо з'ясувати. Трапилася помилка... — І біжу далі.

— Яка помилка? Де? В банку? — не відстає від мене дядько.

А за ним, хто-зна-де й узявшись, волочиться довгий хвіст доставників, що гадають тут таки, на вокзалі, одержати належні їм за доставлена матеріяли гроші.

Я вскочив до приміщення чергового службовця на вокзалі. Дядько — туди ж. Доставники й собі товпляться біля порога.

— Товаришу черговий, — звертаюсь неголосно до чергового службовця. — Дуже прошу вас викликати телефоном Христинівку. Там відчеплено від поїзда Київ—Гумань вагон, у якому залишилися мої мішки з канцелярськими паперами. Трапилося непорозуміння...

Черговий службовець береться викликати Христинівку. А кондуктор поїзду (він стояв обіч мене і, певна річ, чув мої слова) як бевкне на все приміщення:

— Ніякого непорозуміння! Всю дорогу грав в іншому вагоні в карти, а тепер — непорозуміння!

Цими словами кондуктор так торохнув мене по голові, що мені від них аж у вухав задзвеніло. А щоб же ти, думаю собі, сам себе за язика був укусив, як ти отаке говориш. А дядько, почувши кондукторові слова, враз наче збожеволів. Його до-

вгасте лице ще дужче подовшало, очі вирячилися до нікуди, губи тремтять, — здається, дядько силкується щось сказати, але не в стані роззвяти рота.

— Ваші мішки, товаришу, — чую голос чергового службовця, — вивантажені з вагона. Лежать на станційному пероні.

Оце й усе. Про бабусю і не згадав.

Я до дядька:

— Їдьмо!

— Куди? — ще дужче вирячив дядько на мене очі.

— До Христинівки! Заберемо там мішки. Сталося непорозуміння.

Ми не вийшли, а вибігли за вокзальний будинок, сіли там на дядькову тачанку.

— Денисе! — гукнув дядько до кучера. — Щодоуху лети на Христинівку!

І ось ми вже в дорозі. До Христинівки щось із двадцять кілометрів. Денис, у сірому кобеняку, з відлогою на голові (надворі мигичить) сидить на передку, ми з дядьком — іззаду. Багно, що безперестань летить з коліс, заляпує нам обличчя. А дядько (я йому вже сказав, скільки головбух одержав грошей) не ріже, а нещадно шматує мене своїми докорами.

— Де була під той час твоя голова? Що ти собі думав? Вісім мільярдів державних грошей покинув у вагоні, а сам повиявся кудись грати в карти. Вісім мільярдів! Та ти знаєш, що нам обом за це може бути? Нас сьогодні ж заберуть до Че-Ка і розстріляють! Чуєш — розстріляють!..

А Денис періщить батоном вороньків, а тачанка, наче на вітрі, хитається на всі боки; а слідом за тачанкою женуться три вози з доставниками, що кубляться в кинутих на вози, щоб м'якше було сидіти, охалках соломи. Але мені до того всього байдуже. Думкою своєю я зараз не тут, не на тачанці, а там — на христинівському пероні, де лежать доручені мені мільярди. Чи цілі мішки? Чи не залишила їх бабуся напропале? Бо якщо, бува, залишила, то знайдуться люди, які погріють біля них руки. О дорога моя бабусю! Постійте ви, постережіть оті мільярди ще хоч одну годину. За це я вас довіку не забуду!

А дядько не перестає шматувати мене на частки.

— Я тебе, — каже, — учу, я тобі допомагаю, я витрачаю на тебе гроші... А ти отакій нечулий, отакій невдячний, отакій безсердечний... Хоч би ж про моїх дітей був подумав...

Та ось — слава Тобі, Господи! — ми вже наближаємося до Христинівки. Я пориваю очі, щоб якнайшвидше уздріти, що діється на тутешньому станційному пероні. І, добре напруживши свій зір, бачу, як кінець перону із десятеро свиней оточують з усіх боків мішки з мільярдами. Бабуся (дай, Боже, їй сто років жити!) ганяється за чотириногими напасниками з лозовим кошиком, б'є їх, а вони, наче дратуючи стару людину, тицькають писками в

мішки, — мабуть, думають, що в них кукурудза.

— Спиніться, Денисе! — торкаю я кучера в плече, а сам скік з тачанки і вистрибом лечу на перон, щоб відбити свинячу атаку. Слідом за мною, чую, гупотить дядько. Прискочивши до свиней, даю одній напасниці ніском під черево, другій підбором у рило, третю, підсвинка, хапаю за задні ноги і кидаю його назад себе, — трохи був не збив ним дядька з ніг. Свині, як одна, порозбігалися геть.

— Цілі мішки? — запитую бабусю.

— Цілі, — відповідає задихана бабуся. — Алеж і каторжні свині! Думала — і мене котрась укусить.

— Це — директор Дріжджівської цукроварні, — показую бабусі на дядька. — А це — бабуся... не знаю, як на прізвище... Ми їхали в одному вагоні з Києва...

Дядько підступив до старенької, зняв шапку, нахилився — цілує бабусю в руку.

— Спасибі вам, бабусю, що ви постерегли мішків! Аж до неба спасибі!

— Нема за що дякувати, пане, — ніяковіючи (пан цілує її в руку!) казала стара. — Хоч і чуже, а треба приберегти його...

Тим часом до нас поприходили і доставники. Позабрьохувані, в пом'ятій одежі, з солом'яною потертою в бородах. Проте, веселі: знайшлася ж пропажа!

— Берімо мішки до тачанки! — командує дядько.

Доставники, як один, кинулися до мішків — забрали на плечі. Мені вже не було чого нести. Йдемо ми з бабусею слідом за всіма. Біля тачанки, дядько вийняв із кишені ножа, розпорів один мішок — і пачки новесеньких «метеликів» самі просяться до рук.

— То, виходить, ти віз гроші? — дивиться на мене бабуся. — А казав — канцелярські папери?

— Мусів, бабусю, казати. Боявся, щоб хтось не дізнався, що я везу такого багато грошей.

— Скільки вам, Михайле Мойсеевичу? — звертається дядько до котрогось доставника. — Два мільйони? Пишіть розписку!

Михайло Мойсейович пише розписку, а дядько відраховує йому (цілими пачками) два мільйони карбованців. А за спиною Михайла Мойсеевича тупцюється черга: Давид Самійлович, Наум Оврамович, Саул Ааронович, Йосип Григорович і так далі, включно до старенького Файнштейна з Тернівки, що доставляє на цукроварню мітли, вінники та помийні відра.

Якось ненароком дядько оглянувся назад і, побачивши нас з бабусею, враз засунув руку під передок — тягне звідти торбинку з цукром.

— Оце вам, бабсю, плата, — подає торбинку бабусі. Після, глянувши скося на мене, каже: — Ти вже можеш іти на станцію. Незабаром буде поїзд на Київ.

Та й знову береться розплачуватися з доставниками.

Мені, звісно, прикро, що доводиться вертатися до Києва без цукру. Але сам я винен. Потихеньку прощаюся з бабусею і прямую на перон. Умившись під крантом, виглядаю з Гумані київського поїзду. Коли це виходить із-за рогу бабуся, наближається до мене, виймає з кошика торбинку з цукром, подає її мені.

— Візьми, — каже, — сину, свій заробіток.

— Ні, — кручу я головою, — не візьму. То не мій, а ваш, бабусю, заробіток.

— Бери, сину, — далі умовляє мене стара. — Мені вистачає цукру. Мій дід робить апаратчиком на Верхняцькій цукроварні. Йому за роботу платять цукром. Бери, сину!..

І таки умовила, узяв я з її рук торбинку з цукром, обняв мою рятівницю за плечі і так поцілував у зморщене лице, як її, мабуть, не цілував і люблений хлопець, коли вона дівувала.

— Велика дяка вам, бабусю! — кажу. — Ви мене, можливо, врятували від смерти.

— Та чого там — врятувала? — махає бабуся рукою. — Хіба ж ти винен, що букси у вагоні зайнялися...

А тут уже й поїзд із Гумані наспів. Ще раз прощаюся з бабусею, обережно стискаю її сухорляву руку.

— Як побачиш у Києві мою онуку — Настею Остюк прозивається, на вчительку вчиться, — то скажи їй, сину, що ти їхав з її бабою.

— Скажу, бабусю! Не забуду! І вас, бабусю, довіку не забуду!..

Коли поїзд Гумань—Київ вирушив з Христинівки, дядько, видно, почувши гуркіт коліс, обернувся лицем до перону — випроваджає валку вагонів пильними очима. Я, стоячи на ганку, помахаю до нього рукою. Дядько не відповів. Та мене це не здивувало: яке ачхи, таке й на здоров'я.

Іван ШАПОВАЛ

У ПОШУКАХ СКАРБІВ

(Продовження)

З ЙОГО ПЕРЕПУСТКОЮ

У селі Вовнігах, що лежить на Дніпрі, нижче Дніпропетровська, Дмитро Іванович бував дуже частим гостем. Там чимало в нього було приятелів, до яких вчений заходив відпочити, живе слово почути, якусь річ розшукати.

Уперше він заглянув туди у 1904 році. Десь довідався вчений, що в діда Корнія Пиндича — старого рибалки, зберігаються дві коштовні речі: козацька шабля та пістоль з кремінним запалом. Зайшов Дмитро Іванович до хати, привітався, розпитав, як кажуть, яка сім'я, як господарюють. Його цікавило все — де, чим і як ловлять рибу, розпитував про вбрання на селі, про весілля, уважно прислухався до мови, цікавився звичаями, побутом. Сидів з господарями до пізнього вечора, а потім спитав:

— А чи знаєте, чого це я до вас прийшов?

— Скажете!

— Чув я, що у вас і досі зберігається старовинна зброя. Чи можна на неї глянути?

— Можна! — відповів дід Корній. — Зараз покажу цю зброю.

Пиндич дістав шаблю й пістоль, передав їх Дмитрові Івановичу. Було видно, що речі сподобались гостеві. Він уважно оглядав їх, обережно торкався до них руками, немов до святині. Господарі дивилися на нього й чекали, що ж далі буде, чого хоче вчений? Нарешті він, посміхнувшись, ввічливо сказав дідові Корнієві:

— Дивлюсь я на цю шаблюку та на пістоль і думаю, як би вони прикрасили наш музей. Саме

таких зразків зброї у нас і не вистачає. І хочу я вас, голубе сизокрилий, дуже просити: подаруйте ці речі музею. Повік вам буде честь і слава!

Дід Корній дуже любив цю зброю, часто показував своїм приятелям, гостям, пишався, що він зберіг таку старовину. Тугий був дід Корній на подарунки. А цього разу зрадив себе. На превеликий подив всієї сім'ї, відповів:

— Ну що ж, беріть! Нехай і мій внесок буде в народньому музеї.

Дмитро Іванович щиросердо потиснув руки дідові Корнієві, дружині та їхньому синові Андрієві, а потім, виходячи з хати, сказав:

— Я напишу на всю вашу см'ю і ваших найближчих родичів постійні перепустки: заходьте по них до музею безплатно.

З того часу Пиндичі стали частими відвідувачами музею.

В іншого селянина того ж села Дмитро Іванович роздобув чумарку. Приємно, що ці речі й досі зберігаються в музеї.

— Одного разу, — згадує Андрій Пиндич, — я знайшов на околиці міста Катеринослава старовинну монету. Зразу ж відніс її в музей. Дмитро Іванович спершу очистив, потім взяв лупу, розглянув і визнав, що це дуже рідкісна й цінна монета. Він виставив її у спеціальному відділі музею, а мені щиро подякував.

Часто Андрію Пиндичеві доводилось супроводжувати Дмитра Івановича, коли той їздив на археологічні розкопки, вивчати пороги, острови Дніпра.

— Інколи мене питають, — говорить Андрій

Пиндич, — а чи багато ми, копачі, заробляємо грошей? Декому, мабуть, здасться неймовірним, коли я скажу, що ми робили зовсім безплатно, просто з власного бажання. Чому? А тому, що той, хто хоч раз побув з Дмитром Івановичем на березі Дніпра, хто хоч раз почув його мову, його цікаві оповідання, той не відстане від нього. Таким був і я, без грошей ходив на роботу. Правда, за харчі вже він сам турбувався: голодними ми ніколи не були. Найчастіше він готував для нас юшку. А яка то була смачна юшка! Ви собі уявити не можете. Дмитро Іванович клав у казан для десяти чоловік свіжу рибу, яку ми ловили в Дніпрі, добавляв туди лаврового листу, перцю душистого, картоплі. Так ви знаєте, було, так їси, так їси, що й за вуха не відірвеш од казана. Ото була юшка!

Після вечері — цікаві розповіді, пісні. Ніхто в нас ніколи не сумував, бо Дмитро Іванович завжди частував нас веселими дотепами. Ми й роти, бувало, роззявимо та слухаємо, не відриваючи від старого очей.

— Одразу за Ненаситецьким порогом, — говорив він, — іде Вовнігівський поріг. У народі його звуть Внук-поріг, а Ненаситця — Дід-поріг. На погоду вони між собою часто перегукувались. Один час чути було, як реве, шумить, гуде, струшує землю Дід-поріг; потім замовкне раптом, тяжко застогнавши. Тоді починає Внук-поріг: реве, шумить, гуде. І знову тиць — і обірвалось усе, аж застогнало.

Одного разу до копачів під'їхали на волах два чоловіки з сусіднього села. Привіталися з професором, а потім кажуть:

— Ми оце до вас, Дмитре Івановичу, в такій справі: завтра їдемо в Катеринослав. Якщо є вантаж чи якісь інші речі, зможемо безкоштовно доставити до музею.

— Є у мене до вас прохання, — сказав Дмитро Іванович, — завезіть до музею кам'яну бабу і п'ять скриньок з речами, що ми тут накопали біля Вовніг.

Де б не був Дмитро Іванович, селяни завжди йшли йому назустріч, допомагали провадити розкопки й доставляти здобуті експонати в музей. Це робилось задарма, з поваги до вченого і любови до музею. Андрію Пиндичеві доводилось бувати з Дмитром Івановичем на всіх порогах. Але найбільше він запам'ятав Ненаситецький поріг. Це найстрашніший і найцікавіший з усіх порогів. І дорослі, й учні великими валками сунули літньої доби на цей поріг, щоб побачити дивне явище природи, щоб помилуватись його дикою, а разом з тим і чарівною красою. Мета всіх подорожей — скеля Манастирко. Бо кожному приємно було посидіти на камені, подивитися на піняві струмки води, що з ревом та грюкотом перебігають каменем. На тому камені видно дві ямки, які скидаються на миски. Про них ходять різні легенди. Кажуть, що

тут стояла в 1787 році, під час подорожі, цариця Катерина. Вона сходила на цей камінь і пила чай. Ямки лишилися нібито від її ніг. За іншою легендою, обидві ті ямки були для запорожців замість мисок.

Коли Пиндич був з Дмитром Івановичем на цьому порозі, учений показав йому видовбані на скелі блюдо, виделку і поросся. Розповідають, що їх теж видовбали запорожці. Над зображенням був нібито й напис: «Пий та їж, добрий чоловіче».

Гостинними були наші запорожці!

До Ненаситця добиралися різними шляхами: водою і сухопуттю. Коли їхали сухопуттю, то за раз за міськими дачами дорогу перерізував тунель нової Мерефо-Херсонської залізниці. Далі доводилося проїжджати біля двох високих могилоблизнюків; одна могила лежала ліворуч од шляху, друга — праворуч.

Про ці могили в народі ходили такі перекази. Колись жив тут якийсь цар, у якого було багато жінок; одну з них він найбільше любив, чим і викликав велику зненависть до неї інших жінок. На біду свою, люба жінка дуже довго не мала дітей, а потім одразу породила аж двох. Жінки, що не любили її, підговорили лікаря царського сказати цареві, що його люба жінка — зрадниця. Цар розгнівався й звелів закопати її з близнятами живцем у землю. Через якийсь час виявилось, що лікар набрехав на царицю. Розлютований цар звелів лікареві насипати дві могили: одну на тому місці, де було закопано царицю з близнятами, а другу — поруч з нею. Цар хотів цією роботою заморити лікаря, та той мав при собі якесь зілля, що поновлювало його сили, жив довго й усе сипав та сипав землю, насипав аж он які могили, а все — живий. Тоді цар звелів одібрати від нього всяке зілля, після цього лікар помер. Поховали його під другою могилою. Щороку вночі на одній могилі з'являється в огні цариця й тримає на руках своїх близнят, а на другій могилі, де поховано лікаря, горить стовп огнений.

Ці могили дуже високі, і з них одкривається чудовий вид на околиці.

ЩОБ ЧУТИ БУЛО НА ВСЮ УКРАЇНУ

Улітку 1925 року в Катеринославі з'явилася велика кольорова афіша. У ній повідомлялося, що до міста приїхала перша Київська капеля кобзарів, яка виступить в оперному театрі з концертом. Далі в афіші було написано: перед початком концерту лекцію про кобзу та кобзарів прочитає професор Д. І. Яворницький.

Ім'я Дмитра Івановича викликало великий інтерес до концерту. Прочитавши цю афішу, місцеві люди заздалегідь розкупили квитки на концерт.

Коли керівник концерту оголосив, що слово для лекції забирає Дмитро Іванович, у залі вибухнули гучні оплески. Лектор говорив цілу годину.

Спершу він виклав історію кобзи. Потім докладно розповів про славнозвісного кобзаря Михайла Кравченка, який створив думи «Про Сорочинські події 1905 року» та «Про чорну неділю в Сорочинцях».

*А то ж не чорная хмара яснеє небо вкрила,
Та й не громом загриміла,
Та й не орда набігала,
Що дідів-прадідів у неволю забирала.
Кинулись на сорочан донці і черкеси,
підковами топтали
Й з рушниць стріляли,
Та на вулицях доганяли,
На дворах та на левадах лютій смерті
предавали, —*

прочитав професор уривок з думи.

У театрі стояла така тиша, що чути було, як муха пролетить. Кожен намагався не пропустити жодного слова лектора.

— Тут, у Катеринославі, проходив у 1905 році археологічний з'їзд, — говорив Дмитро Іванович. — Я розшукав і зібрав на той з'їзд лише дев'ять сліпих кобзарів. Ходили вони по базарах та ярмарках, співали всякі псалми, випрошуючи тим копійки на свій прожиток. Більше кобзарів не знайшлося, бо кобзарство, на жаль, завмирало. А колись, за давніх часів, кобза була найулюбленішим і найрозповсюдженішим у запорізьких козаків музичним інструментом. Під її звуки запорожці любили співати й танцювати. Вони так танцювали, що земля гриміла, пилюка стовпом піднімалася.

*Грай, грай! От закину зараз ноги аж за спину,
Щоб світ здивувався, який козак вдався!*

Кобзарі, що грали в цій капелі, та присутній на концерті науковець М. А. Федченко особливо запам'ятали один цікавий фрагмент з лекції Дмитра Івановича.

— Я зібрався ранком іти в музей, — розповідав Яворницький. — Відчиняю двері, а вони не піддаються. Глянь, а там, на східцях, сидить якийсь хлоп'я років 15. Я й питаю його:

— Звідкіля ти, хлопче?

— Із Солоного.

— Так, а чого ж ти тут сидиш, кого чекаєш?

— Я розшукую Яворницького! Чи не ви це будете?

— Я. А що в тебе за діло до мене?

— Я хочу навчитись грати на кобзі, а кобзи немає!

— Добре діло задумав, хлопче. А як же тебе звати?

— Микола Петренко!

Тоді Дмитро Іванович запросив Миколу до себе, нагодував його, дав грошей і вручив йому листа до відомого майстра кобз Гната Хоткевича. Дмитро Іванович писав до свого друга:

«Чолом тобі, сизокрилий голубе!

Посилаю до тебе хлопця з села Солоного Миколу Петренка. Чує моє серце, що з нього вийде

путящий кобзар. Отож, любий друже, прийми його по-батьківському, допоможи сердешному: зроби для нього таку кобзу, що коли заграє на ній, так щоб чути було на всю Україну.

Назавжди твоїй Д. Яворницький».

— Ось тобі, Миколо, десятка й лист. Сідай тепер на поїзд і гайда з цією цидулкою на Полтавщину, до мого старого приятеля Гната Хоткевича. Він допоможе тобі: і кобзу зробить, і навчить грати.

Минуло два роки. Дмитро Іванович уже й забув про того хлопця. Аж чує одного разу — хтось дзвонить біля дверей. Вийшов Дмитро Іванович, придивляється — не впізнає. Перед ним стояв бравий молодий красень з кобзою під рукою. Звернувшись до Дмитра Івановича, юнак запитав:

— Чи вже, професоре, не пізнасте мене?

— Щось не пригадую!

— Ви ж мене з листом до Хоткевича послали. От я маю тепер кобзу і вже дещо навчився грати на ній.

— Ти бач! А я й забув. Тоді ходім до мене... Ану, козаче, ушквар мені такої, щоб земля затряслася.

Микола Петренко щиро подякував Дмитрові Івановичу за допомогу стати добрим кобзарем. І заграв, звичайно. Та так заграв, що господар аж просльозився — пізнав науку Хоткевича.

— Дмитро Іванович добре знав народню мову, знав народній звичай, побут, — згадує М. Федченко. — Він вмів користуватися на лекціях чи в бесіді народніми прислів'ями, характерними виразами. А це робило його розповідь захоплюючою. Після того пам'ятного концерту я часто ходив у музей, щоб послухати мову Яворницького, його оповідання. Простота, дохідливість, образність його мови мене як лектора дуже цікавили, бо було чому повчитися.

Коли закінчився концерт, Дмитро Іванович вийшов на сцену, обняв кожного з кобзарів, подякував їм за добру гру на кобзах, за їхні задушевні пісні.

— От що, друзі мої, прошу вас усіх завтра до мене на обід!

Наступного дня Дмитро Іванович гостинно прийняв у себе кобзарів. Частував їх хорошим обідом та домашніми наливками. Після обіду Дмитро Іванович звернувся до гостей:

— Ну, козаки, заграйте мені на своїх кобзах думи народні! А перш за все заспівайте мені, синки, запорізький марш! (Далі буде)

MODERN HEATING

ОПАЛЕННЯ:

Водяне — Парове — Помпи

Оіл Борнери та направи.

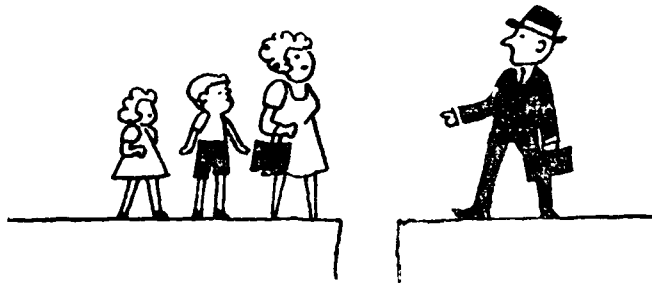
J. KIRICHENKO

945 DUNDAS ST. W. — TORONTO, ONT.
PHONE: EM 8-6602

УПЕВНІТЬСЯ ЧИ ВАШЕ ГРОМАДЯНСТВО ПРАВИЛЬНО ЗАРЕЄСТРОВАНЕ

У багатьох випадках потрібно мати доказ, що ви є канадським громадянином. Це є занадто важлива справа, щоб її занедбувати. Треба бути цілковито певним.

Наприклад, від 1-го січня 1947 р. одружена жінка не отримує автоматично канадського громадянства з хвилиною, коли її чоловік стає канадським громадянином. Діти натуралізованих канадців (крім тих, які народилися в Канаді) не отримують канадського громадянства, поки їх батьки або опікуни не подадуть прохання про громадянство для них.

Можете дізнатись про отримання канадського громадянства, пишучи до найближчого Суду Канадського Громадянства (Court of Canadian Citizenship), або, якщо Вам зручніше, можете писати до:

The Registrar of Canadian Citizenship,
Department of Citizenship and Immigration,
Ottawa, Ontario.

Суди Канадського Громадянства є в таких місцевостях:

Moncton, N. B., Montreal, P. Q., Ottawa, Toronto, Hamilton, St. Catharines, Kitchner, London and Windsor, Ont., Winnipeg, Man., Edmonton and Calgary, Alta., and Vancouver, B. C.

ДЖ. Р. НІКОЛЬСОН
Міністер Громадянства та Іміграції

ІЗ ЗАПИСОК

1. ПО ДОРОЗІ В КОМУНІЗМ

«...Думаю та й думаю про дальшу долю наших народів, про долю національних мов, про рідне слово — аж десь там, за комунізму, і пече мені серце турбота про їх... виразність, красу й чистоту, і я не можу не писати того, що я пишу в цю мить...»

Олександр Ільченко. Всяк суцїй в нїй язик. Роздум по дорозі в комунізм. «Радянська Україна», 17, 18, 19 травня 1963.

Справді, є над чим подумати. Бо там, «за комунізму», «національних мов» взагалі не передбачається. Так само не передбачається і «наших народів». Буде один народ, одна батьківщина і одна — «інтернаціональна мова». Так, принаймлі, уявляє собі майбутнє, «за комунізму» КПРС і пише про це у своїй програмі, як про мету і завдання своєї політики в галузі «національних відносин». Олександр Ільченко пише свою статтю так, ніби він цього не знає. Більше цього — він дає свою інтерпретацію політики партії і повчає: помиляються ті, хто думає, що за комунізму «зникнуть границі між національними мовами, все змішається, як у стародавнім «Вавилоні» і вже тепер старається говорити «інтернаціональною», себто російською мовою, або вдається до «грубезного змішування української мови з російською». Таку інтерпретацію настанов партії і практикування російсько-українського суржика Ільченко таврує й ганить, як прояв непорозуміння і примітивізму і попереджає, мовляв, «не ті тепер часи». Навіщо ж «навіть тепер, коли життя вже відкинуло антинаукове твердження Сталіна про «злиття мов» за соціалізму, навіщо ж нам і досі так по-вавилонському змішувати вино з елем, молоко з одеколоном»? Як приклад, Ільченко згадує одного студента-філолога Харківського педагогічного інституту, якому здавалось, що він говорить російською мовою, а в дійсності його мова була ні російською, ні українською, а суцільним мовним каліцтвом. За таку мову цей студент-філолог став посміховищем, а з Василя дістав прізвище Васисуалія. Алеж, як це бачить і сам Ільченко, справа тут не лише в поодиноких випадках мовного каліцтва недоучків і примітивів (примітивізм одразу пізнається з мови, як слушно відзначає Ільченко). Чистоти і багатства української мови «ніяк не пильнують і діячі культури». «Але чому ж, чому ще деякі наші артисти, педагоги, політпрацівники, юристи, журналісти, академіки подеколи стають навмисними послідовниками Васисуалія?» Чому «по-українському чи по-білоруському розмовляють лише на лекціях, під час вистав, на офіційних засіданнях, а в час перерви, на репетиціях, удома й на вулиці розмовляють зіпсованою російською?» Чому деякі педагоги калічать наших

НОВІ ДНІ, ЛЮТИЙ, 1966

школярів? Чому в радіопередачах, і в повідомленнях РАТАУ, а то і в газетах та видавництвах словоблостителі намагаються збіднювати наш словниковий запас, фразеологічну самобутність? Чому «надміру збіднений і покищо, на жаль, єдиний «Русско-український словарь», який, заживши сумної слави ще року 1948, й донині навіщось перевидається сливе без ніяких змін». «Доки ж нам терпіти лихий нахил тих убогих душ, котрі, бува, ще й нині силуються спонукати письменника, перекладача, вченого, журналіста, вчителя, весь український народ до зловмисного збіднення сучасної щедрої на барви, багатой на паралельні форми, голосної та барвистої української мови?». «Чому? Чому ще й досі декого лякає вільна стихія народної мови, безмежний океанище слів. Аджеж після ХХ з'їзду КПРС поминув уже не один рік! Чому ж ми досі ще буваємо часом такі косноязычні? Непоправне каліцтво? Інерція? Звичка? Байдужість?»

На всі ці питання О. Ільченко не дає відповіді. Та це й зрозуміло. Головний патос його темпераментної статті у тривозі і в турботі за рідне слово, за долю українського народу. По дорозі в комунізм виявилось, що вони під загрозою. Перераховуючи причини занедбання рідної мови і намагання говорити російською мовою, Ільченко між іншими обережно формулює і таку мотивацію: «Інші гадають, що воно так і треба заради святого діла, задля скоршого зближення мов». Чому ж вони так гадають? Очевидна річ, що вони керуються програмою КПРС, яку розуміють інакше, як О. Ільченко. До речі, як треба розуміти програму й політику КПРС і в наслідок чого створилося сучасне загрознає становище для національних мов і народів СРСР, — про це читаємо в іншій статті іншого автора таке: «У результаті правильного (!? П. Г.) розв'язання національного питання в СРСР склалася нова історична спільність людей різних національностей — могутній радянський народ. Спільна соціалістична батьківщина — СРСР, спільна економічна база — соціалістичне господарство, спільна соціальнокласова структура, спільний світогляд — марксизм-ленінізм, спільна мета — побудова комунізму — ось що є провідним, визначальним для нашої радянської дійсності. В. І. Ленін вчив, що метою соціалізму і комунізму є не тільки знищення будь-якої відособленості націй, не тільки їхнє зближення, але й злиття. Ще в 1913 році Володимир Ілліч писав, що «пролетаріят підтримує все, що допомагає стиранню національних відмінностей, падінню національних перегородок, все, що робить зв'язки між національностями тіснішими й тіснішими, все, що веде до злиття націй». Комуністична партія неухильно керується цим ленінським положенням». Є. С. Шабліовський «Національне й інтернаціональне в літературі». «Українська мова і література в школі», ч. 1, 1963.)

Сказано з абсолютною ясністю і Є. С. Шабліовський мусів про це написати, бо в програмі КПРС, ухвалено ХХІІ-м з'їздом, теж написано з

усією прямою і ясністю, що «розгорнуте соціалістичне будівництво означає новий етап у розвитку національних відносин в СРСР, що характеризується дальшим зближенням націй і досягненням їх повної єдності». Так само ясно говориться у тій програмі також і про те, якими способами і засобами досягається та «єдність»: посилюється «рухливість населення» (українців на Сибір і в Казахстан, а росіян на Україну). У наслідок цього «національні республіки» перетворюються в «багато-національні» і тому «кордони між союзними республіками в межах СРСР все більше втрачають своє значення». На цій матеріальній базі посилюється «зближення культур» і твориться «спільна для всіх радянських націй інтернаціональна культура». Яка вона «інтернаціональна» — про це також досить ясно говорить гропрама партії: «Російська мова фактично стала спільною мовою міжнаціонального єднання... всіх народів СРСР».

ВЕЧІР «НОВИХ ДНІВ» У МОНТРЕАЛІ

Зустріч читачів з редактором «Нових Днів» у Монтреалі відбудеться в суботу 19 лютого в залі православного собору Св. Софії. Початок о 7-ій годині 30 хв.

У програмі вечора:

1. Доповідь про «Нові Дні» — д-р Роман Рахманний;
2. Запитання читачів до редактора та його відповіді їм;
3. Вільна дискусія: обговорення «Нових Днів» і всіх проблем, які в журналі поставлені, або повинні б бути поставлені.

Вечір зорганізував спеціальний комітет у складі: о. протопресвітер Володимир Слюзар, Анатоль Білоцерківський (голова), Сергій Босий, Богдан Панчук, Гліб Радченко, Лідія Роговська, Андрій Степовий.

Комітет запрошує усіх читачів та вчителів прийти на зустріч з редактором «Нових Днів» із своїми родинами та знайомими.

За комітет:

А. Білоцерківський, тел. 366-1775
Л. Роговська, тел. 748-7228.

Крім цих трьох пунктів програми вечора, плянується і ще дещо, але на час друку цього числа ще не все було усталене. Я ж від себе додав би: з приємністю слухатиму «новоднівську опозицію» в Монтреалі. Прийдіть усі, хто хоче, — поговоримо щиро, як і належить усім чесним і культурним противникам.

Чи ж не ясно, що все те, що діється тепер в Україні і в інших національних республіках, а саме: русифікація шкіл, витиснення української мови з державних установ і вищих учбових закладів, скорочення програм викладання української мови й літератури в школах, скорочення видань української періодики й літератури і створення загальної атмосфери непотрібності і меншовартості національних мов і літератур — все це є свідомим і пляновим здійсненням програми КПРС?

Поширилася було чутка, що навіть серед багатьох «розумніших» членів ЦК КПРС є такі, які соромляться цих пунктів програми своєї партії, у яких знайшов свій одвертий вислів російський великодержавний шовінізм. На їх думку, їх не му- сіло б бути хоч би з тактичних міркувань і щоб не компромітувати ідею комунізму, по дорозі до якого народи СРСР мають покінчити самогубством. І це називається прогресом! Можливо, що є й такі серед ЦК КПРС, що каються за прийняття програми культурного народовбивства. Але для нас цікавішим є інше питання: як ставляться і як реагують на цю програму приречені на знищення? Адже сама лише думка про те, що твоя рідна мова, твоя рідна культура, твій народ мають бути знищені чи розтоплені в якійсь конкретно неозначеній «інтернаціональній культурі» не вміщається в здоровій голові, як антинаукова теорія і очевидна нісенітниця, а в почуттях у душі породжує моральну огиду й інстинктивний опір, як чомусь неприродним і сатанинськом.

Реакція «приречених» є різна, залежно від характеру, рівня культури і... посади.

Володимир Сосюра у свій час писав з розпачем:

Невже не можна, мій народе,
Усім сказати, що Ти є Ти,
Що страшно нам на тихі води
через кістки твої іти!..

Подібне вирвалося і в Олександра Ільченка, але Ільченко намагається довести, що партія зовсім не вимагає такої жерви, бо, мовляв, «у нас відбувається в розумній мірі зближення, а не змішування мов, котрі так само вільно розвиватимуться й після всесвітньої перемоги комунізму». Хіба ж може бути інакше у найвищій фазі розвитку людства — за комунізму? Бож якщо занедбати рідну мову, то де ж тоді візьметься «всебічний і гармонічний розвиток людської особи», що про нього так добре сказано в новій програмі нашої партії?» Виходячи з такої інтерпретації Програми партії і з такого логічного засновку, Ільченко висловлює своє «вірую». «Я вірю, що українські газети нарешті почнуть велику розмову про мову, як повелося те в газетах Росії, котрі давненько вже ведуть суперечки про справжню «русскость русского языка». «Я вірую, що вже цього року, — не кепкуйте з моєї наївності, товариші, — гряне нарешті всенародний перегляд... володіння рідною мовою» і т. д., включно з вірою в те, що «близь-

кий той час, коли галантні міліціонери будуть виписувати штрафні квитанції не тільки порушникам закону та громадського порядку, а й *порушникам законів мови*.

Вірую Ільченка звучить непереконливо не тільки на тлі сучасної дійсності в Україні, але й з огляду на тон і форму вислову його статті, які не дають підстав для таких оптимістичних передбачень. Стаття в оборону української мови написана з «оглядкою» і страхом автора перед можливими неприємностями і обвинуваченнями. Щоб охоронити себе під підозр і обвинувачень в українському націоналізмі, Ільченко починає статтю висловом турбот за чистоту... російської мови, а потім обох мов — російської і української. І цього, здалось йому ще мало. Тому він залучив до свого походу за чистоту «наших мов» Тургенева, Пушкіна, Калініна і, звичайно, Леніна, а також і КПРС, а зокрема ставить за приклад російських авторів і російські газети, на сторінках яких давно вже ведеться боротьба «за русскость русского языка». Отже, низький поклін і любов до «старшого брата» і його мови і демонстрація наслідування його прикладу. Та й цього замало. Треба ще лайнути українських націоналістів, щоб відмежуватись, і заодно протиставитись «заокенській пропаганді», яка «виховує в народі мерзенний дух примітивізму й цинічну байдужість до рідної мови».

«Чи ж годиться нам, на високому порозі комунізму наслідувати недобрі заокеанські зразки?» Крім того, слід згадати недоброї слави старі часи

ВЕЧІР «НОВИХ ДНІВ» У ДЕТРОЙТІ

У суботу 26 лютого в залі Народного Дому (вулиця Мартін) відбудеться вечір «Нових Днів». Вечір підготує спеціальний комітет у складі: редактор М. Бажанський — голова, П. Гончаренко, Л. Китаста, Іванна Кучер, Р. Туркевич, Сергій Фукса — члени.

У програмі вечора:

1. Доповідь про журнал «Нові Дні» — ред. М. Бажанський;
2. Запитання й відповіді на них ред. П. Волиняка;
3. Вільна дискусія;
4. Концертна частина:
 - а) Виступ капелі юних бандуристів Української Православної Ліги Молоді;
 - б) Сольовий виступ К. Бранки-Кривуцької.

Початок вечора: 7 год. 30 хвилин.

Запрошуємо всіх передплатників і читачів «Нових Днів» взагалі на зустріч з редактором «Нових Днів». **Комітет.**

НОВІ ДНІ, ЛЮТИЙ, 1966

років «культу особи» і можливим противникам сталінського вихову пригадати і пригрозити: «Не ті тепер часи!» Ні, таки й цього замало! Щоб захистити себе від «культовиків», Ільченко оздоблює свою статтю низкою магічних формул, точнісінько так, як баба-ворожка, відповідними формулами заворожує нечисту силу, щоб не було їй і приступу. Тут і така формула, як пригадка, що українська мова це також «іскриста зброя в нашій боротьбі за комунізм», і, звичайно, обов'язкове визнання, що «Россия да Украина — одного корня калина» і т. п. От і спробуйте тепер до мене підкопатися!

Та як не старався Ільченко охоронитися від нечистої сили, вона і за таку статтю до нього причепилася.

2. РАБИ, ПІДНІЖКИ, ГРЯЗЬ МОСКВИ

Що може бути природніше й гідне найбільшої пошани, як турбота письменника про дальшу долю свого народу, про долю його мови й культури? Чи не є це його прямим обов'язком дбати про чистоту, виразність і красу свого рідного слова? Чому ж тоді українському письменникові доводиться цей природній і прямий обов'язок обґрунтовувати посиланням обов'язково на російських авторитетів і боятися самому висловитися у справі, яка «пече йому серце?» — «Чаму, — питає український письменник Ільченко, — чому похмурі примітивізатори, грабуючи словник і спрощуючи форми, ще й досі часом намагаються вилучити з літературного вжитку, разом із давнім мотлохом, і цілком сучасні, потрібні українські слова й звороти. Силкуються там щось заборонити, тут щось учертвити — інколи тому тільки, що надто вже схоже те «щось» на російське, а іншим разом — навпаки, тільки тому, що на російську якась форма не схожа. А то комусь притьмом та здається щось надто новим, а щось надто застарілим. А то ще комусь примариться в тому чи в тому словечку найпрозоріша тінь національної обмеженості, архаїчності». «Але ж ніхто нікому права не давав командувати живою мовою народу. Та й де ж поділась категорична вимога Пушкіна: «Не должно мешать свободе нашего богатого й прекрасного языка»? ...«ніколи нам ще не писалось так вільно всім, як оце тепер. Але ж... деякі сердиті унтери подеколи й подекуди ще чаклюють і нині над рукописами моїх товаришів». «Чому?.. Невжеж і досі всіх нас тіпає й маніжить здавна звичне школярське торопіння перед найкатегоричнішими імперативами того ж таки, нині вже трохи принишклого, Васисуалія Забороненка? Його добродійна мармиза виникає водночас по різних відомствах різних республік. Він, правда, й досі вельми агресивний. Прочитавши цей опус, він почне мерщій стукати в усі газети, скаржитися в усі комітети, — ось побачите!»

І уявіть собі — Ільченко не помилився. Та це й не дивно! Хто знає сьогочасну радянську дій-

сність в УРСР, тому не трудно бути в цих питаннях пророком і з певністю таке передбачати.

І все ж таки, коли подумаєш над цим явищем, не можна лишитись байдужим і спокійним, бо серце таки пече неймовірна його парадоксальність. У ролі Васисуалія Забороненка виступив у «Радянській Україні» не хто інший, як сам академік Академії Наук УРСР І. К. Білодід. У великій статті під вельми удобосприйнятливою назвою («До висот мовної культури», «Радянська Україна», 31 серпня 1963 р.) високопоставлений академік Української, чи то пак «Академії УРСР» розніс «у пух і прах» українського письменника, за те, що він висловив свій біль і турботу про долю національних мов у СРСР, про їх виразність, і красу, і чистоту. А проте, в цьому вражаючому парадоксі, коли український академік виступає проти українського письменника, осуджуючи його турботу і біль за сучасне загрозливе становище української мови й культури, — в цьому парадоксі є своя закономірність, обумовлена тією ж таки радянською дійсністю. Як уже відзначено, реакція приречених на злиття в одній «інтернаціональній» культурі є різна, в залежності від характеру особи і... посади. Саме тому трапилась така розбіжність у поглядах українського письменника і (хай уже буде!) українського академіка, здавалось би, в такому бездискусійному питанні, як потреба боротись за збереження, розвиток і чистоту української мови. У цьому відношенні буття радянського академіка, його посада і його функція та призначення у так зв. УРСР визначила цілком іншу свідомість і іншу поставу, ніж свідомість і постава українського письменника. Посада адміністратора в радянській системі, яка є партійною, зобов'язує його дотримуватись партійної лінії в питанні національних мов і «національних відносин». А кому ж як не адміністраторам знати як слід розуміти програму КПРС і чого вимагає від них партія? Для прикладу, як ілюстрацію, згадаємо образ одного з таких адміністраторів, про якого розповідає у своїй статті український письменник Б. Д. Антоненко-Давидович:

«Якось я приїхав до одного села на Кам'яничині, де мені, як літераторові, треба було поговорити із знатними людьми колгоспу й подивитись історичні пам'ятки, пов'язані з визвольною війною українського народу 1648 року. Ще в райцентрі мені порадили звернутись до вчителя-історика, що добре знає місцевих людей, любить і в міру своїх можливостей оберігає вцілілі пам'ятки старовини. Шукаючи на подвір'ї школи цього вчителя, я випадково натрапив на директора школи. Поговоривши зі мною хвилин з десять на різні теми, директор зненацька спитав, пильно оглядаючи мою постать:

— А чого це ви говорите такою мовою?

Я не зрозумів цього дивного запитання і попросив директора пояснити мені, що саме він має на увазі.

— Та ось, — не моргнувши оком, пояснив

досить молодий ще директор. — ви говорите зі мною вже кілька хвилин, і я не чую у вашій мові жодного російського слова, самі тільки українські.

— Але ж ви говорите зі мною по-українському, то чому ж я маю пересипати свою мову російськими словами? Та й ваша школа, здається, з українською мовою викладання?

Директор трохи зніяковів і, мовби на виправдання, каже:

— То все так — і школа українська, і я говорю з вами по-українському, але я сам стараюсь і хочу, щоб учителі й учні пересипали в своїй мові російські слова з українськими.

— Для чого? — не міг зійти я з дива. Але то, що я почув далі від свого співбесідника, надзвичайно вразило мене. Він сказав:

— А це ж наблизатиме нас у мові до комунізму. Мови перемішаються, і вийде одна мова.

Попервах мені стало жасько: передо мною стояв викінчений, ба навіть, так би мовити, «ідейний» проповідник і поборник жаргону, і я подумав про наслідки в навчанні від керівництва в школі такого оригінала... А далі я посміхнувся, відчуваючи наївно-ідеалістичну природу директорової «концепції». Припускати, що мови різних народів можна ліквідувати чи злити докупи адміністративними заходами — це те ж саме, що вірити, ніби мови виникли внаслідок вавилонського стовпотворіння.

Хочеться думати, що такий директор — унікал, і далі своєї школи, де він силкується перетворити чудову українську мову на «великоліпний» жаргон, його псевдовчення не поширюється, але, далєбі, шкода дітей, над живою мовою яких робиться така вівісекція. Сподіваюся, що чутки про республіканську конференцію з питань культури мови дійдуть і до цього директора... (Б. Д. Антоненко-Давидович. Краса рідної мови. «Українська мова і література в школі», 1963, ч. 2.)

Не може бути сумніву, що змальований тут образ директора української школи є типовим явищем, яке породжене після ухвали XXII з'їзду КПРС про «зближення націй і досягнення їх повної єдності» у найближчому майбутньому, в наслідок приспіненої реалізації програми створення одного радянського народу шляхом зближення національних мов і культур і створення єдиної «інтернаціональної» культури. Програма партії в цих питаннях внесла, очевидно, таке замішання і збентеження в Україні, що треба було скликати в Києві Республіканську наукову конференцію з питань культури української мови, щоб в'яснити ці питання і внести заспокоєння. Але знову ж таки прикметна і типова риса постави й політики партійних адміністраторів в Україні: матеріали конференції не опубліковані в належній кількості екземплярів, а резолюції цієї конференції з відповідними рекомендаціями взагалі положено «під сукно». Мабуть, українська радянська держава така бідна, що не вистачило кількох карбованців цю резолюцію розмножити і поширити. Не удостоїлася ця резо-

люція і виступи на конференції педагогів і мовознавців належної популяризації і в радянській періодичній пресі. Конференція з питань культури української мови зім'ято й замовчано. Навіть у журналі «Українська мова і література в школі» про конференцію вміщено лише коротеньку замітку в розділі «Хтоніка». І все. Тепер нам зрозумілий дивний вислів у статті Антоненка-Давидовича: «Сподіваюся, що чутки про республіканську конференцію з питань культури мови дійдуть і до цього директора школи... Тільки чутки...

Чому республіканську конференцію з питань культури української мови замовчано не трудно догадатись. Адже її завданням і призначенням було не культура української мови, а ввести певне заспокоєння, лишивши всі шляхи і засоби приспіваної русифікації відкритими. Головну доповідь на цій конференції на тему «Питання культури мови в світлі рішень XXII з'їзду КПРС і нової Програми Комуністичної партії» виголосив не хто інший, як академік АН УРСР І. К. Білодід. Оце й було голозним призначенням конференції. А що міг сказати І. К. Білодід, то це теж можна легко собі уявити, маючи на увазі, як zareагував цей академік на статтю Ільченка в обороні виразности, чистоти і краси української мови.

У своїй досить великій статті академік І. К. Білодід, замість підтримати шляхетне і гідне всякої похвали уболівання і турботи українського письменника про долю української мови й культури, як це належало б Білодідові, як діячеві української культури і українському академікові, він, цей діяч української культури і академік, накинувся з мокрим рядом на українського письменника і накрив його цим рядом, щоб той не дуже гарячився і бідкався над долею своєї мови і рідної української культури.

Чи не парадокс? І який же гіркий для нас парадокс!

Спробуймо ж таки вилуцтити з його великої статті всі ті закиди й обвинувачення, з якими накинувся на українського письменника високопоставлений блюстителі партійної лінії в питаннях української мови. Напочатку статті — «великих слів велика сила, та й більш нічого», як висловився б. Т. Г. Шевченко. Про ці слова, ми скажемо свою думку пізніше. Головне завдання статті академіка І. К. Білодіда, як ми це відчуваємо, було протидіяти піднятій тривозі і висловам турботи про долю української мови уже тепер, «по дорозі в комунізм». Він хоче умовити українських читачів, що Ільченко «поряд з правильними, допустився багатьох хибних тверджень, а процес мовного будівництва в республіці висвітлив спотворено, перебільшивши недоліки, що є в мовній практиці на Україні». А головне: «О. Ільченко виявив теоретичну безпорадність і нерозуміння ролі суспільних функцій російської мови, як мови міжнародного єднання соціалістичних націй». Що криється за цією вельми вченою, академічною фразою, він сам далі розшифру-

є, обвинувачуючи О. Ільченка в тому, що він ставить українську мову нарівні з російською і «повністю ототожнює її функції з функціями української мови». А ще ясніше стає зміст цієї формули там, де академік І. К. Білодід обурюється на О. Ільченка за його зауваження на адресу діячів української культури і української держави, які розмовляють скрізь російською мовою і не відчувають недоречности і неприродности такого ставлення до своєї рідної мови у своїй українській державі. Тут І. К. Білодід не шкодує для О. Ільченка гіперболічних висловів, закидаючи йому «брутальність, грубість, розв'язаність у ставленні до своїх колег, — письменників і до наукових працівників, до їх мови». Чи не дивним є оцей захист І. К. Білодідом тих українців, які так легко піддаються русифікації?

У цьому і є основний зміст і значення статті академіка І. К. Білодіда.

З РІЗДВОМ ХРИСТОВИМ І НОВИМ РОКОМ

вітаємо наших канадських членів
і все українське громадянство
а водночас повідомляємо про нові
великі досягнення

УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ

У ДІЛЯНЦІ ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ: Понад
85,000 членів та поширено забезпе-
чення: акцидентове і термінове

У ДІЛЯНЦІ ГОСПОДАРСЬКІЙ:
31,000,000 долярів майна

У ДІЛЯНЦІ КУЛЬТУРНИЙ: Англомовна
Енциклопедія Українознавства, "Ве-
селка", нові книжки: "Шевченків
Заповіт" — І. Панчука, "Смішні
сльозинки" — М. Понеділка та інші.

Ці великі здобутки завдячує УНСоюз
великій кількості свого членства, винят-
ковим умовам свого життєвого забез-
печення та своїй широкій громадській,
культурній та господарській діяльності.
Тому кличемо всіх тих, що ще не є чле-
нами великої Союзової Громади:

Станьте членами Українського Народ-
ного Союзу і разом з ним допомагайте
розбудувати наші національні та гос-
подарські цінності. Тільки у великій
громаді можливі великі досягнення!

Христос Рождається!

УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ

Централа:	Канадська канцелярія:
81-83 Grand Street	297 College Street
Jersey City, N. J., 07303	Toronto, Ontario
U.S.A.	Tel.: WA 4-6302
Tel.: NE 5-8740	

Опера про Кобзаря України

Продовження

Другу новелю автор назвав:

«ЯКБИ ВИ ЗНАЛИ, ПАНИЧІ...»

Дія відбувається в палаці пані Т. Волховської. багато гостей, серед них і гості з Петербургу (переважно військові у відставці), що приїхали на іменини Волховської.

Звучить вальс, про який я згадував раніш (приклад 1), молодь танцює. Поважніші гості згрупувались навколо іменинниці. Крізь хвилі вальсу доносяться уривки розмов:

«Що в столиці?.. Бали, паради... Скрізь буває государ... Паради сам приймає?... Що читають? Гюго... А Ламартина?.. Теж читають...»

Закревська звертається до князівни Репніної: «Де ж Шевченко?»

Репніна: «Я не знаю».

Закревська: «Чи приїде?»

Репніна: «Напевно».

Закревська: «Варваро, що з тобою, Ти сумуєш, чи нездорова?»

Репніна: «Ні, все гаразд».

Усі вітають Волховську, яка пішла в танець: «Браво! Іменинниці браво!»

Несподівано входить дворецький і оголошує прибуття нових гостей:

«Пан Гребінка! Пан Шевченко!»

Всі вітають Т. Г.: «Поету нашому слава!»

Закревський, як розпорядник вечора, офіційно вітає Тараса Григоровича. В оркестрі чуємо ще раз короткий мотив привітання (приклад 21): «Віват! Віват!»

Закревський запрошує всіх прийняти участь в лютерії, на якій розіграють портрет пані Шостки, що «належить пензелью нашого славного гостя».

Цей короткий монолог подано у супроводі лейтмотиву, який не без побутового гумору передає характер Закревського (приклад 22).

Звичайний тризвук до-мажора, але «приперчений» затриманнями до терції та до квінти чергується з акордом зі збільшеною секстою та малою терцією, то з акордом III ступеня зниженого тощо.

Усі захоплені красою портрета: «Подивіться, мов жива, наша Шосточка... Шевченку — браво!»

Усі поступово виходять із залі. На фоні лейтмотиву Закревського та уривків хору: «Спасаймо Шосточку... Це так цікаво... чуємо розмову між Тарасом Григоровичем та пані Закревською:

Т. Г.: «Зачекайте, Ганно... Хоч на хвилину...»

Закревська: «Нас помітять...»

Т. Г.: «Це пусте...»

Закревська: «Ви безумець...»

Т. Г.: «Так».

Закревська: «Тут чоловік, він побачить».

Т. Г.: «Так, я безумець, бо хочу бути біля вас».

Закревська: «Я вас чекаю завтра». (Виходить).

В опустілій залі відбувається одна із найкращих ліричних сцен опери: діалог між князівною В. Репніною й Тарасом Григоровичем, що переходить потім у дует та закінчується арією Т. Г., повною надхнення.

Репніна: «Мабуть, Бог не зовсім ще позбавив вас своєї милости, бо уважний ще досі до молитов ваших друзів».

Шевченко:

«О княжно, коли Бог ще слухає молитов моїх друзів, то є надія, що покаюся я» (приклад 23).

Репніна:

«Знову все ви зводите до жартів. Коли б знали ви, як не до лиця вам ці пустощі суетні. Хотіла б я завжди вас бачити великим, завжди таким, як в мить високого надхнення. Тоді, у нас в Яготині, коли читали ви поему, я так молилася за вас».

У музичному образі цієї майже неземної дівчини є щось від Лістівської Гретхен. Ось тема Репніної (приклади 24, 25).

Далі йде дует:

Слова Шевченка:

*За цю любов великодушну
Я називаю вас сестрою, другом.
О, не варто сердитись на мене.
Я свій гріх покутою скуплю.*

Слова Репніної:

*Вас всевладно кличе гесна зла.
Ангел тихий плаче безутішно
Над грішником своїм.
Плачуть арфи струни милозвучні
Бо зрадів їм поет.*

Цей закид викликає повну зворушення відповідь Т. Г. Його арія побудована на його головній темі (приклад 15). Вона проходить спочатку в голосі, на тлі чіткого акомпаньяменту акордами і завершується новою тритактовою темою, щирою та сердечною. Вона відіграватиме велику роль пізніше в 4-ій новелі (приклад 26).

Головна мелодія ще раз повторюється, але в оркестрі, і супроводить нову мелодію арії (приклад 27), переходить в тритактову зворушливу тему (приклад 26) і закінчується кульмінаційним зворотом на недоведеній до кінця каденції.

Текст арії:

*Ті струни святі
Без сліз не звучать,
Бо думи, мов камінь,
На серці лежать.
Коли не сміюся,
То плачу я,
Ніхто моїх сліз не побачить.*

Andantino

Баю саю та-та-каєко
 Таї

Moderato

Бач, о Та, ке
 на сина дівче ки

Андаліо

Вечери - і се на
 Ка-та зуп-том Скоря Ни -

13

14

15

16

11a

c. 8

Думи лихії я сміхом розжену,
 Сльози гіркії в слова переллю.
 Прийде, прийде день,
 Їх люди невільні почують!

О княжно, я вірю дружбі вашій!..
 Ще раз чуємо лейтмотив Т. Г. (приклад 28):

«Простіть мені за все!»

Немає чого говорити, що в оркестрі його слова супроводяться вже раніш поданим комічним портретом (приклад 22).

Князівна, залишившись одна, тихо скрикує:

*О Боже, смири мою гординю,
Я не знаю, чого я хочу...* (Приклад 29.)

Ця коротка музикальна фраза уводить її, повної туги та зворушення, арію, в повільному темпі:

*Коли б сказав хоч слово,
Хоч слово ніжне, просте,
Я пристрастю сліпою
Безтями стріла б слово те.
Коли дивлюся я в очі його,
Сумні й глибокі, забуваю все.
Боюсь казати навіть молитву.
На помислах грішних себе ловлю,
І вся тремчу, себе боюсь, і ненавиджу.
Яка гірка розплата
За мрії про дружбу святу...
Люблю, люблю його!
Знаю, без надій люблю...*

Останні слова подані на фразі вступу (приклад 29). Мелодія до цих прекрасних щиросердечних слів так і лине до серця.

Незважаючи на смілі сполучення далеких акордів та несподіваних модуляцій, вона повна нам близьких та знайомих інтонацій: неначе у вечірніх присмерках десь далеко промайнув силует Чайковського (приклад 30).

Гучно вривається знову вальс. Молодь танцює. За сценою — вигуки на честь іменинниці. Входить балетмайстер:

«Увага, увага!.. Пан меценат просить вас послухати концерт його артистів-самоуків».

Вальс замовкає в основній тональності (сі-мінор).

Далі звучить одне із надхненіших утворень майстра. У повільному темпі — переливи арфи. Вони уводять від затвердженого сі-мажора через такі акорди: IV ступня ля-мінора (з підвищеною терцією та приєднаною секстою) та приводять до нової тональності — ля-мінор.

На фоні переливу арфи визначається своєрідна та гарна мелодія, що виконується скрипкою та віолончеллю на віддаленні двох октав (приклад 31).

Весь музичний період повторюється, але в тональності до-мінор, з мелодією трошки вар'їрованою. Назвемо весь цей уривок 1-ою частиною.

Цей прекрасний розспів уводить колоратурну арію дівчини. Вступ до арії такий (приклад 32).

Тут доцільно сказати, Г. І. Майборода, здається, є перший із українських (середнього віку) композиторів, який згадав про існування колоратурного сопрана та про багаті художні й технічні можливості цього голосу (згадаймо партію Іолани в опері «Милана», вокалізи Ярини в опері «Арсенал» (приклади 33, 34).

Саму пісню дівчини з дуже своєрідними інтонаціями (приклад 35) назовемо 2-ою частиною.

*Мала мати дочку,
Дочку одиночку.
Пряла мати, пряла,
Доню споряджала...*

На тлі вищезгаданої 1-ої частини (приклад 31) зі збагаченою колоратурним блиском мелодією продовжується арія:

*Знала мати, знала,
Що доня гуляла.
Та не знала мати,
Що гуляла в палатах...*

Далі повторюється 2-га частина, мелодія якої переходить у колоратурну орнаментацию:

*Рано, рано Галя
Покриткою стала...
А -а -а... (приклад 36)*

Раптово пісня обірвалася і дівчина, закривши лице руками, вибігає. Усі здивовані, схвильовані. Меценат в нестямі кричить:

Ей! Завернути її! Пся крив!..

Закревський, у якого, здається, весь хміль вилетів (у музиці тільки 5 початкових нот його теми збереглися), каже примирливо:

*Але ж пробачте,
Може, в дівчини горе...*

Меценат (із запалом): *«Яке в неї горе...»*

Тут у музиці з'являється тема конфлікту, яка побудована на перших трьох нотах лейтмотиву Шевченка. На сильних долях мотиву окремі звуки, акорди дуже голосно неначе підкреслюють рішучість Т. Г. (приклад 37).

Меценат:

*Яке в неї горе?
Лише дати їм потачку,
Не оберешся лиха.
На те вона кріпачка...*

Закревський (безсило): *«Але ж пробачте...»*

Тарас Григор. (приклад 37):

*Зачекай но, друже...
Цей добродій вважає,
Що кріпак не людина,
Що він не може страждати
І боліти душею.
Чи так я зрозумів вас, пане?*

Меценат:

*Дозвольте, дозвольте...
Пан Шевченко, —
Не маю я потреби
Перед вами звітуватись,
Але я розумію вас:
Душа кріпачька в вас говорить.*

Тема конфлікту, що стисло уводить викривальну відповідь Шевченка:

*Що ви сказали? Ех, пане!
Ви згадали про душу кріпачку...
А що, а що ви розумієте в ній?
Чи хоч раз вас бентежило сумління?*

Чого їй важко, чого їй нудно.
Чого плаче гірка та душа кріпацька?

В оркестрі проходить декілька разів мотив зі сцени з Репніною (приклад 38).

Цей монолог уводить велику арію Шевченка повну запалу, у маршовому ритмі.

Так, я з дідів кріпак
І горджуся своєю ріднею, (приклад 39)

Все чим бундючні ви
Кривавицею є моєю і сльозами.

(Та ж сама мелодія подана на секунду вище).
Хор: («Скандал, скандал!») звучить на тлі мотиву Ярини (приклад 40).

Шевченко (продовжує):

Ви не плетіть речей
Про любов до найменшого брата.
То облуда (приклад 41).

Той, хто годує вас,
За діла ваші вас осудить
На прокляття!

Ще раз заключно звучить в оркестрі тема в сі-мінорі, проходячи через соль-мінор у ре-мінор, який стає відправним пунктом появи у чотиричотвертному метрі вальсу.

На тлі його частина гостей висловлює осуд:
Яке зухвальство! Він бунтівник...
Сибіру мало!

На що молодь відповідає:
Шевченко правий... Він правдолюбчець...
(Приклад 42).

Ця послідовність акордів більше, ніж дивовижна і, може, вийшла із загадкового моменту у вальсі (приклад 1).

Гості поступово залишають залю.
На одну мить здалека донеслися звуки вальсу. Самітньо звучать тема та заключні слова князівни В. Репніної:

О Боже мій! Де й кому,
Якому ще народу
Послав Ти теж
Такі тяжкі випробування?!
Коли б мала я владу,
Я знаю, що я б зробила!

Знову доносяться звуки вальсу.
Репніна (голосно): «О, мій Тарасе!» (приклад 43).

Завіса.

(Далі буде)

Василь ЧАПЛЕНКО

ПРО ВИННИЧЕНКОВУ П'ЕСУ "ПРОРОК" І ДЕЩО ІНШЕ

Цю п'есу ще року 1960 видала Комісія УВАН для охорони спадщини В. Винниченка. Це було перше видання цього видатного й оригінального і з боку змісту, і з боку форми твору. Але в нашій критичній літературі про це видання досі не було ані найменшої згадки. В одній із своїх статей я нагадав був про потребу щось сказати про цю небуденну появу, але й після цього ніхто не обізвався. Самому мені не хотілося писати, бо я був членом редакційної колегії і редактором тексту. Крім того, хотілося почути думку сторонньої людини не тільки про цей Винниченків твір, а й про наше редагування.

Та, кажу, сподівання мої були марні.

Тим то я вирішив хоч тепер, через п'ять років, таки звернути увагу наших людей на цей твір. Крім п'єси «Пророк» у цьому виданні вперше опубліковано ще й дві оповідань В. Винниченка (одно з них д-р М. Шлемкевич передрукував пізніше в своєму «Українському огляді»), але я зупинюся тільки на розгляді п'єси.

Що ж вона являє собою, ця п'єса?

Передусім треба сказати, що це дуже своєрідна своїм характером річ, і ця своєрідність вирізняє її не тільки з-поміж інших Винниченкових п'єс, а й з-посеред усього українського драматургічного надбання. Ця своєрідність виявляється в її фантастично-утопічному сюжеті. Згадаю деякі з тих фантастичних моментів твору. Десь ув Індії не в давнину, а нашого вже часу з'явився пророк на ймення Амар, що мав силу творити чудеса — зціляв сліпих, на примху американської мільядерки Кет Драйтон скинув тільки помахом руки скелю з кручі, не згорів на електричному кріслі, як його на нього посадила американська державна комісія. Ця містична чудодійність, надана Амарові нібито (за п'єсою) від Бога, переходить наприкінці п'єси в науково-технічну ймовірність. Американський інже-

нер Райт, наречений удови Кет Драйтон, прив'язав пророкові до спини пристрій, що спочатку піднімає його перед очима юрби в «небо», а потім розірвав його там у громовому вибухові.

Поряд із такою фантастичністю сюжету всі персонажі твору виразно-реалістичні, психологічно живі люди. У цьому розумінні й сам пророк не є винятком. Це втілення тих життєвих прототипів, що їх можна будь-де знайти серед фанатичних релігійно-етичних проповідників нашого часу. У зовнішньому зображенні це наслідування образу Ісуса Христа, як його зображають у церковному малярстві та літературі. Ось як характеризує його автор у своїй ремарці: «Пророк — років 30, чорнявий, лице чисте, тону слонової кістки. Довге волосся, що спадає хвилями на плечі. Вуса, борідка. На лиці постійний вираз радісної любовності, величної переможності і вічно палаючого всередині екстазу» (стор. 17).

Як і євангельський Христос, Амар ходить між народом із своїми апостолами й проповідує любов та братерство. Серед апостолів є дин, що нагадає Юду, — це Ранджіт, колишній магараджа, що роздав (як і Юда) своє майно бідним, а сам пішов за вчителем. Він же пізніше й зрадив, правда, не вчителя, а його етичну науку. Наймолодший пророк Арджуна нагадає апостола Йоана.

Увесь життєвий антураж, зокрема американська дійсність, з її комерсантами, кореспондентами, рекламами тощо, також цілком реалістичний.

Події спочатку (в першій дії) відбуваються в Індії, а потім (у трьох наступних діях) — у США, куди Амара та його апостолів перевезла Кет Драйтон. А переконала вона Амара тим, що, мовляв, в Америці найвдячніший ґрунт для його проповіді, бо «вона (Америка) найбільш суха, безлюбна і безвірна». «Безсердечність і грошолобство, — каже вона, — у нас найбільші заповіді нашого життя» (стор. 23). А крім того, вона відкрила Амарові ще й ту перспективу, що він, завоювавши Америку, зможе потім завоювати й увесь світ.

З огляду на таке поєднання фантастично-

умовних моментів із життєвою правдою п'єсу можна зарахувати до зразків *широкого або збагаченого реалізму*. Якщо, може, хто здивувався б і сказав, що Винниченко написав цей твір тоді, коли ще й згадки не було про теорію широкого або збагаченого реалізму (1930 р.), то я мусів би сказати ще раз, що теорія мого реалізму — це висновок із творчої, мистецької практики передущого часу.

Але повернімось до змісту п'єси «Пророк». Як уже сказано, Амар проповідував євангельську любов до ближнього. Сам він каже про це так: «І слухайте ще, брати й сестри мої любі! Слухайте, діти всіх народів, усіх релігій, усіх язиків. Я, Амар, посланий до вас Богом, кажу до вас: радуйтеся, бо настав час вашого визволення. Настав час великої, всеславної, всецілющої любови». І ще: «Прийдіть до мене всі заражені болячками, всі покалічені тілом і душею, і я силою любови моєї заспокою вас!» (Стор. 18).

Як бачимо, навіть у мовостилі цього уривка є щось євангельське. Але ця Амарова проповідь в Америці призвела до дезорганізації господарського й громадсько-політичного життя. Про це каже інженер Райт, виразник тверезого американського практицизму (прагматизму): «Вони проповідують анархізм, Кет, вони вносять дезорганізацію в усе життя, вони не рахуються ні з якими установами й законами... Це абсурд — усе їхнє вчення...» (стор. 31). Райт уважає, що ця проповідь несе загибель модерній цивілізації, і бореться з амар'янством усіма можливими засобами. «Не хвилюйтесь так, міс

Ведд, — каже він до тітки своєї нареченої. — Я вас добре розумію, і всі ми бачимо небезпеку. Ні наука, ні влада не заплющують очей і не складають рук... Без боротьби ми не дозволимо зруйнувати нашу цивілізацію». (Стор. 29).

Райт визнає, що Амар має силу чудотворця, але виводить її не від Бога, а пояснює «реалістично», мовляв, «Амар знає секрет якоїсь нам ще не відомої енергії... можливо, що секрет цей справді зберігся з часів Атлантиди» (стор. 41). Цю силу Амар може втратити тільки тоді, як розгнівається, і Райт робить усе, щоб викликати в нього гнів. Він б'є його в лице на засіданні державної комісії, заражає грошоловством його апостолів і так їх морально розкладає, обіймає при ньому й цілує Кет, щоб викликати ревності й гнів. Це останнє — відносини цих двох чоловіків до Кет, відобрає значну роллю в розвитку подій. Райт виразно поєднує в цій боротьбі свій особистий мотив — боясть утратити Кет та її багатства (бож Кет дедалі дужче зацікавлюється Амаром як гарним чоловіком), і завдання оборони цивілізації. І в цьому змаганні він ступнево перемагає. Якщо на ляпас Амар не зареагував гнівом, то вже спалахнув під час сварки його апостолів (один із них — Рама, залишився ортодоксом і почав сваритися з тими, що повпалились на «ласоці» життя), а ще дужче вибухнув з ревності, бо по-людському закохався в Кет. І це призвело таки до втрати його «сили».

Після цього Райт розробив плян перетворення амар'янства на нешкідливу державну доктрину. Для цього він запропонував Амарові «вознестися на небо» за допомогою свого винаходу. Перед Амаром встала дилема: або він, позбавлений своєї «сили», стане посміховищем тих мас, що йому поклонялись, або умре, залишивши на всі віки свою моральну науку. І він вибрав це останнє. А з амар'янством сталося те, що сталося й з усіма іншими подібними доктринами, зокрема з первісним християнством, — воно стало теоретичним ідеалом, але без практичного застосування.¹ «Христос, Син Божий, у своєму вченні дав нам ідеал, якого ми повинні прагнути, — каже генерал, член державної комісії. — А Амар доводить це вчення до абсурду». І далі: «Він проповідусь взагалі знищення мечів, себто війська, себто охорони рідного краю. Війна — велике зло і нещастя. Ми самі й без пророків це знаємо. І без них ми працюємо на користь миру. Ви самі знаєте, скільки часу вже високі державні мужі Америки й Європи обмірковують це таке складне й болуче питання. Але Амар розв'язує його дуже просто: не беріть меча в руки і навіть не робіть ніяких мечів. І то зараз же, негайно! Ви в'яляєте конкретні наслідки такої пропозиції? В'явіть собі, що Америка послуhalась Амара, розпустила війсьсько і перестала виробляти зброю. Ви гадаєте, що від цього справа миру посунулась би наперед? Навпаки, моментально зчинилась би страшна війна, бо моментально знайшлись би очі до нашого багатства. А договори наші? А борги? А наші здобуті

Увага! ТОРОНТО ТА ОКОЛИЦІ Увага!

**Ще один осяг української спільноти в Торонті
ЦЕ ПЕРШЕ УКРАЇНСЬКЕ БЮРО ПОДОРОЖІ**

Bloor Travel Agency

1190 Bloor St. W., Toronto, Ont.

Tel.: 535-2135 & 535-2136

У цьому бюрі будуть якнайкраще полагоджені всі Ваші проблеми пов'язані з індивідуальними, груповими, відпочинковими та іншими подорожами.

УСЕ ЦЕ РІДНОЮ МОВОЮ

Чи їдете Ви літаком, пароплавом, поїздом, чи автобусом, як у Канаді, так і в кожную іншу країну світу, усе це полагодять на місці досвідчені власники

**ПЕРШОГО УКРАЇНСЬКОГО БЮРА ПОДОРОЖІ
В ТОРОНТІ**

МАРКІАН КОГУТ і ДАРІЯ ЗАЛОЗЕЦЬКА

Замовлення готелів, спровадження свояків, вироблення віз і паспортів, безкоштовні інформації та поради у справі еміграції та багато інших справ — усе це легко полагодите в нашому бюрі.

ВІДВІДАЙТЕ НАШЕ БЮРО!

з таким усилям міжнародні права?» (Стор. 40).

Як бачимо, Винниченко в цій своїй п'єсі поставив *проблему вселюдського значення, проблему, актуальну й для нашого часу*, зокрема для сучасної американської дійсності. Американські пацифісти, комуністи, що діють з наказу Москви, та релігійні фанатики, що палять не тільки свої мобілізаційні картки, а й самих себе (як це зробив у листопаді 1965 р. такий фанатик Моррісон перед будинком Пентагону у Вашингтоні), та Уряд США робить те, що мусить робити, чого вимагають інтереси вільного світу й інтереси охорони людини від загрози комуністичного чи фашистського деспотизму. Що, справді, сталося б, якби «Америка розпустила військову і перестала виробляти зброю»? Чи говорила б тоді Москва так «ревню» про мир, як говорить тепер?

Винниченко так побудував свій твір, що трудно сказати, по чій боці він. З одного боку, можна думати, що він симпатизує амар'янству й засуджує американське релігійно-етичне ліцемерство (Райт в останньому вигуківі проголошує «велику еру амар'янства на землі», «стає на коліна й побожно здіймає руки до неба»), але в читача складається сам собою такий висновок, як я щойно зробив. — *нездійсненність таких етичних утопій і слушність державотворчої законности.*

Цей глибокий зміст драматург оформив у *стрункій і напруженій сценічності твору*, в індивідуальній окресленості кожного персонажу, у змістовності й ефективності діалогу.

От у першій дії. З'являється екстравагантна американка, що для неї немає впину. Для неї викидають мешканців із готелю, вона їде автою, не зважаючи на живих людей. Вона вимагає, щоб

пророк скинув скелю з кручі — і скеля падає. У другій дії Райт садить Амара в електричне крісло, не зразу, а з певними перипетіями, — і він не гине. У третій дії пророк вибухає «грішною» любов'ю, хапає Кет «на руки й несе до ліжка, не перестаючи цілувати». Це фінальна сцена падіння пророка. У четвертій дії — пророк летить на «небо». Марновірна юрба і тітка Ведд, з її нерозлучною Біблією, і всі інші присутні падають із жахом на землю, а потім «чути громовий вибух».

Усе це безперечні сценічні ефекти. І якби цю п'єсу написав не український письменник, а англійський, то з неї зробили б неабиякий театральний бойовик. Он же зробили навіть із статичної, написаної без драматичного кінця (кінець у формі післямови) п'єси Б. Шов «Пігмаліон» всесвітньо відому виставу «Моя чарівна пані».

Ну, а в нас, у носіїв тієї культури, що до неї належить і п'єса «Пророк», я кажу, не було навіть літературно-критичного відгуку на видання цього твору.

Ба більше! Саме це видання прикрите чудернацькою «шапкою»: *«з нашого минулого».*

— Чому з минулого? — можуть здивуватися люди. — Адже це літературні твори — п'єса й оповідання!

І з цим питанням-здивуванням згодиться всяке, кому зрозуміла тривало-дійова живучість мистецьких творів. Чи можна було б таку «шапку» надіти, наприклад, на видання Шевченкового «Кобзаря» чи на якийсь інший, своєчасно не виданий твір будь-якого письменника? Якби так робили наші давніші видавці, то й Шевченкові «захалавні» поезії, й «Люборацькі» А. Свидницького, що були видані геть пізніше після їх написання, були б вилучені з активу українського письменства. На щастя, такої «практики» в нас досі не було! А от щодо цих творів нашого геніального письменника такого превентивного заходу вжито — натовкмачено оту «шапку»! Натовкмачено на тій тільки підставі, що ці твори лише випадково, через несприятливі політичні обставини, не були свого часу опубліковані! А тимчасом п'єса «Пророк», як це можна зрозуміти хоч би з отого короткого розгляду, — це ще й тепер, через 30 років після її написання, дуже актуальний твір, і буде актуальним доти, доки не буде розв'язана вселюдська проблема — суперечність між утопійними доктринами щодо впорядкування відносин між людьми і живою дійсністю.²

Але люди можуть ще більше здивуватися з приводу іншого моменту, з приводу того, що це пишу я, один із трьох членів редакційної колегії, та ще й редактор текстів, як це зазначено на звороті титульної сторінки. Чому, питають, я не скинув отієї «шапки» під час друкування книжки? Еге, чому... Над цим виданням метякували тоді не тільки члени колегії, а й голова Винниченківської комісії (він же й один із членів колегії) та тодішній президент УВАН (1960 р.), що теж мог-

СПОЖИВАЙТЕ
НАЙ ВІДЖИВНІШИЙ
СТРАВНІШИЙ
ДЕШЕВІШИЙ ХАРЧ,
ЩО МАЄ В СОБІ ВСІ ВІТАМІНИ, ЦЕ
МОЛОКО
І МОЛОЧНІ
ПЕРЕТВОРИ
ВИСОКОВАРТНІ ПРОДУКТИ
ЄДИНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОЧАРНІ
Rogers Dairy Ltd.
459 Rogers Road, Toronto, Ont.
Phone: RO. 9-7193

ли мати свої думки чи примхи. І в даному разі переважив конформізм президента УВАН, що фірмувала видання, — це президент зажадав, щоб на виданні обов'язково була ота «шапка» (так бодай інформував нас голова комісії) — Винниченко ж такий непопулярний у нашому еміграційному середовищі письменник, а зміст п'єси «Пророк» такий «антиамериканський»! Отож і придумано ад гок оту «серію», яка — це було відомо наперед — ніколи не могла бути продовжена. Особисто я був рішуче проти цього, але, опинившись у меншості (сам-один) і не бажаючи гальмувати цієї важливої публікації, я «пристав» на це. Тож хай тепер ці рядки будуть фіксацією тієї моєї «окремої думки», що я її тоді обстоював. Є ще одна недоречність на титульній сторінці цього видання — самий заголовок «Пророк та недруковані оповідання». З цього заголовку виходить, що нібито тільки оповідання були «недруковані», а п'єса вже була видана, дарма, що в передньому слові від редакції вказано, що й п'єса публікується вперше. В науковому виданні все мусить бути логічно впорядковане!

До речі буде сказати, що це не єдина моя така «пригода» в УВАН-івській практиці з винниченківськими публікаціями. Коли з моєї ініціативи було зібрано матеріал для збірника «Володимир Винниченко», статті й матеріали, виданого в Нью-Йорку 1953 р., адміністративні втручання теж багато нашкодили. Тодішній президент УВАН, з фаху біолог, цілком викинув мою передмову до збірника, а натомість літерально нашкрывав декілька своїх речень, що були, з певною редакційною обробкою, надруковані в збірнику, хоч у моїй передмові «злочинною» була тільки та думка, що, мовляв, Винниченкова творчість заслуговує на більший збірник, ніж той, що ми його видаємо. Чоловік, бачте, боявся, щоб Винниченка не так уже дуже хвалили! Цими ж міркуваннями «обережності» та оглядання на всі боки керувався президент і в випадку з мою промовою, виголошеною на всеміському жалобному зібранні громадянства в Нью-Йорку після смерті письменника. Своїм характером і змістом ця промова надавалась саме для такого збірника, як загальна характеристика діяльності й творчості Винниченка, але президент так її побатував, що з неї лишилась, може, п'ята частина — не більше, якої вже просто не можна було друкувати.³ Так збірник і вийшов без вступної статті. Той же президент повикреслював деякі «похвальні» місця і з спогадів Ю. Тищенка, надрукованих у збірнику.

Хай ці факти будуть зафіксовані для майбутніх дослідників Винниченкової творчості та історії видань його творів.⁴

¹ Коли Володимир охрестив Русь і зрозумів заповідь нової віри "не убій!" як абсолютний припис християнської моралі ("боюся гріха", казав), то цим скористувались розбійники і не давали жити мирним людям. Тоді керівники церкви — єпископи самі нагадали йому про потребу боротися з цим соціальним злом, мовляв:

"Бог поставив тебе на "казнь" лихим, а на ласку добрим, треба тобі карати розбійників, тільки докладно розбираючи справу". І Володимир запровадив кару на горло. (Див. про це в "Історії України-Руси" М. Грушевського, т. I, стор. 530, "Книгоспілка", Нью-Йорк, 1954 р.)

² З огляду на це п'єсу цю варто було б уже тепер перекласти якоюсь світовою мовою і так вивести її у широкий світ.

³ Пізніше я зміг надрукувати цю промову тільки в газ. "Вперед", але й там редактор, без погодження зі мною, відкинув мій заголовок "На відхід чесного з собою", а дав незвідповідний заголовок "Пам'яті В. Винниченка".

⁴ Уже поза темою моєї статті хочу тут висловити жаль з приводу того, що розпочате в Нью-Йорку перевидання "Сочашної машини" за мою редакцією не було доведене до кінця. Людина, що фінансувала це видання, збанкрутувала, а передати іншому видавцеві цю справу відмовилась. Подаю тут до відому передплатникам цього незакінченого видання, що я абсолютно не був причетний до фінансової відповідальності, ба й сам не одержав обіцяного мені маленького гонорару.

Андрій КАЧОР

СТОРИЧЧЯ З ДНЯ НАРОДЖЕННЯ МИХАЙЛА ТУГАН-БАРАНОВСЬКОГО

Михайло Іванович Туган-Барановський, наш світової слави економіст, соціолог і теоретик кооперації та визначний політичний і державний діяч, належить до тих славних і рідкісних постатей нашої суспільності, якими ми час від часу гордимся, але разом про них скоро забуваємо і їх імена та їхня духовна спадщина не мали щастя бути широко спопуляризовані.

У 1965 році минуло 100 років з дня народження проф. Михайла І. Туган-Барановського. Автор цих рядків приготував під кінець року окрему доповідь про цього нашого великого вченого, яку виголосив 5-го грудня 1965 року з рамени УВАН у Вінніпезі у залі Народнього Дому, а вслід за цим, як інформує «Свобода», УВАН у Нью-Йорку теж з кінцем грудня м. р. відбула окрему сесію, присвячену Туган-Барановському.

Матеріал із цієї доповіді використую у формі цієї статті, щоб хоч таким чином віддати шану великій праці проф. М. І. Туган-Барановського, який до часу Першої світової війни, а зокрема в добі нашої державности, був прикрасою, гордістю і «економічним стовпом» не тільки нашої, але і світової економічно-політичної науки.

М. І. Туган-Барановський народився 21 січня 1865 року в селі Солонім на Харківщині у дворянській родині. Рід його батьків виводився від давніх татарських поселенців у Білорусії, а український рід, по матері, походив з Полтавщини. Дитячі роки провів він на Слобожанщині. Учився в Чернігові, Києві, Харкові. Після іспиту зрілості, М. І. Туган-Барановський (у 1888 році) закінчує університет-

ську освіту в Харківському університеті на природничому і юридичному факультетах. Після університетських студій, деякий час займається природознавством, але згодом дає перевагу економічним наукам, якими займається основно вже до кінця свого життя і в яких він здобув собі світове ім'я. Про його працю маємо довші або коротші нотатки у майже всіх енциклопедіях світу, а довшу згадку в «Історії Українського Кооперативного Руху» д-ра І. Винатовича, що вийшла накладом Т-ва Української Кооперації в Нью-Йорку в 1964 році.

Треба пам'ятати, що М. І. Туган-Барановський народився і зростав у другій половині XIX століття, тобто в часі, коли весь тодішній науковий світ стояв під сильним впливом Ч. Дарвіна (1809—1882) в науці природознавства, а в науці політичної економії під впливом Карла Маркса (1818—1883), а зокрема були атракційними його твори: «Критика політичної економії» (1859) і його «Капітал» (1867) з теорією про вартість і надвартість, не згадуючи вже про «Комуністичний Маніфест» (1848) та всі відлами нового соціалістичного руху, що ширився по всіх країнах Європи.

Не диво, що молодий М. І. Туган-Барановський із запалом студював природознавство, щоб добре вивчити дарвінізм, а пізніше звернув усю свою увагу на політичну економію, щоб вивчити модний тоді марксизм, який з кінцем XIX ст. був найатракційним суспільним рухом у... царській Росії.

М. І. Туган-Барановський скоро став головним представником і лідером т. зв. *дегального марксизму* у російській науці політичної економії. Одначе

УВАГА ТОРОНТО І ГЕМІЛТОН!

- БЕЗПЛАТНО чистимо печі (форнеси) і
- даємо БЕЗПЛАТНУ цілодобову 24-годинну обслугову печей нашим відборцям опалової оливи.

ЗАМОВЛЯЙТЕ В НАС ОЛИВУ!

DNIPRO FUEL OIL LTD.

196 Bathurst St.

Toronto, Ont.

Телефон удень і вночі: EM 6-6539

DNIPRO FUEL OIL LTD.

AND

Service Station

857 Woodward Ave. — Hamilton — Tel.: 549-9634

**КОРИСТАЙТЕ З НАШОЇ ГАЗОЛІНОВОЇ
СТАНЦІЇ**

509 Jane St. — Toronto — RO 2-1969

науку К. Маркса він сприймав критично. й тому скоро звернув увагу на себе цілого наукового світу. Він основно вивчив класичну школу економістів (Сміта, Рікардо, Мальтуса та інших), пізнав її противників з національної і соціалістичної школи, зокрема його зацікавила австрійська, або т. зв. психологічна школа економістів, з її найголовнішим представником Карлом Менгером на чолі. Він скоро із захоплення марксизмом переходить до його критики, займаючи визначне самостійне становище в таборі т. зв. економістів-ревізіоністів, спростовуючи й відкидаючи марксівську теорію класової боротьби, теорію вартости і надвартости та інші доктрини Карла Маркса.

Наукову діяльність М. І. Туган-Барановський розпочав своєю, широко відомою працею «Промислові кризи в сучасній Англії, їх причини і вплив на народне життя», яка вийшла у 1894 році спершу російською мовою, а потім у перекладах німецькою та іншими європейськими мовами. За цю працю він одержав науковий ступінь магістра політичної економії та розпочинає свою наукову кар'єру на Петербурзькому університеті.

У 1898 році М. І. Туган-Барановський опублікував перший том своєї другої великої праці «Російська фабрика в минулому й сучасному». За цю працю одержав він ступінь доктора політичної економії і одночасно опиняється на списку «неблагонадійного елемента», а згодом, на деякий час, його звільняють з катедри державного університету в Петербурзі.

Не спиняючись довше над його економічно-науковою діяльністю — це зробило згодом окремо — відзначимо тільки, що всі свої економічні дослідження і теорії М. І. Туган-Барановський зібрав в окремій праці «Основи політичної економії», що вийшла ще до 1914 р. трьома накладом російською мовою, а пізніше вийшла в перекладах багатьма європейськими мовами, почавши від німецької й кінчаючи польською. За цю працю він одержав від Російської Академії Наук велику премію імені Гріга.

Під кінець свого життя М. І. Туган-Барановський написав українською мовою підручник «Політичної Економії», який вийшов друком двома накладом: 1919 року в Києві і 1927 року в Празі.

Проф. М. І. Туган-Барановський був також найвизначнішим ідеологом і теоретиком кооперативного руху, а його праця «Соціальні основи кооперації», що теж вийшла кількома мовами світу (українською мовою два видання п. н. «Кооперація, її природа та мета») стала настільною книгою майже кожного кооператора. Він був переконаний, що кооператори всього світу проїняті високими ідеями соціального ідеалізму, готові жертвувати своїми егоїстичними інтересами, щоб кооперація стала найвищою формою організації, яку ми, люди, можемо собі тільки уявити.

Багато чужих енциклопедій зараховує М. І. Туган-Барановського до російських вчених. Це треба нам спростовувати, бо він сам публічно, на сто-

рінках «Української Життя», що її редактором був Симон В. Петлюра, ще в 1915 році, заявив свою українськість, а потім, у добі української державності, був дуже активний в українській науці та політиці. Був навіть деякий час міністром фінансів в уряді Української Центральної Ради. За часів гетьмана Павла Скоропадського був ініціатором створення Української Академії Наук у Києві, очолюючи в ній Відділ Соціальних Наук, а рівночасно був професором і деканом юридичного факультету в Київському державному університеті.

Навіть більшовики цього не заперечують, подаючи про нього коротку згадку в 14 томі УРЕ, ст. 582, де сказано, що М. Туган-Барановський — це російський і український буржуазний економіст, що перейшов у табір ревізіоністів і став апологетом капіталізму, намагаючись спростувати марксистську теорію клясової боротьби, теорію вартости і додаткової вартости. Згадується, що він був від 1905 року членом кадетів (Конституційно-демократична партія), а також «виступав у таборі буржуазної контрреволюції в Україні, 1917 рік. Міністер фінансів націоналістичної Української Центральної Ради».

Проф. М. І. Туган-Барановський помер несподівано, 21 січня 1919 року, в поїзді, на залізничній станції Ватишок, у присутності лікарів, дружини і двох дітей та його особистих друзів, у дорозі з Дипломатичною Місією уряду Директорії до Парижу. Поховано його в Одесі.

Проф. М. І. Туган-Барановський залишив по собі велику спадщину для скарбниці української та вселюдської культури. Ця наша згадка з приводу 100-річчя з дня його народження хай буде виявом нашої вдячності йому від української суспільности, для якої він трудився усе своє життя.

НЕКРОЛОГИ

† СЕМЕН КОВБЕЛЬ

3 счня 1966 року у Торонті на 89-му році життя помер визначний український культурно-громадський діяч, один із піонерів громадського життя у столиці канадських українців — Вінніпезі, автор популярних п'єс і віршів — Семен Ковбель.

Покійний народився 25 січня 1877 року в містечку Ворщеві в Галичині. Ще в дитинстві лишився півсиротою, бо коли йому було два роки, уже помер його батько. Хоч виявив здібності ще в дитинстві, але здобути освіту не зміг, бо для цього не вистачало коштів. Та мавши великий потяг до знання й освіти, молодий Семен Ковбель багато читав і самоосвітою намагався надолужити те, чого не міг здобути у школі. Був людиною поступовою і часто критично висловлювався про владу, ставав в обороні свогогнобленого народу. Це викликало гнів і переслідування влади. Життя у рідному краю через те з кожним роком ставало важчим і важчим, тому в 1909 році він емігрував до Канади і поселився у Вінніпезі.

У Вінніпезі включається в громадське й культурне життя, яке тоді ще було на піонерському рівні. Культурно-освітня праця у Вінніпезі тих часів була зосереджена в

Українському Народному Домі. У ньому була бібліотека, школа і різні співочо-драматичні гуртки, у яких активну участь брав і Семен Ковбель. Аматорський характер гуртків (та ще й на чужині!) вимагав і спеціальних п'єс, яких тоді в Канаді дуже бракувало. Щоб заповнити цю прогалину, Семен Ковбель почав писати п'єси. Часто-густо це були перерібки чужих творів. Найвидатнішою з них була драма "Дівочі мрії" (вперше виставлена з рукопису в 1919 р., вийшла друком у 1920 р.), яка виставлялася на багатьох аматорських сценах Канади і США. Ця п'єса мала такий успіх, що її навіть був уключив до свого репертуару західньо-український мандрівний театр імені Тобілевича.

Крім "Дівочих мрій", відомі ще такі його п'єси: "Конфіденти", "Скарб у жебрацькій торбі", "Недоспівана пісня", "На царському суді", "Батури", "На руїнах" та чимало інших. Усі вони не були друковані. Друкувались лише менші його п'єси: "Вірна сестра", "Делегація до раю", "Українізація" та інші. У рукописах залишилося також багато віршів, хоч друкувати вірші С. Ковбель почав ще з 1912 р., здебільшого в "Канадійському фермері" та "Українському Голосі", а також у різних календарях-альманахах і дещо в декляматорі "Сніп".

Найвизначнішою працею покійного можна вважати "Пропам'ятну Книгу Українського Народного Дому у Вінніпезі", яка вийшла друком у 1949 р. Це велика книга — 863 сторінки великого формату в гарній конекторній оправі. Матеріали до неї збирав, а велику частину сам і написав, покійний Семен Ковбель, зретагував книгу теж уже покійний професор Д. Дорошенко. Звичайно, це ані історія, ані художня література, але це багатющий матеріал для історика не тільки українців Канади, а Канади взагалі. З цієї книги видно не лише одне товариство Український Народний Дім у Вінніпезі, а майже весь культурний український процес у Канаді. Цікаві й додатки до неї, уміщені в розділі VIII. На особливу увагу заслуговує стаття Данила Лобая "Комуністичний рух серед українців Канади", у якій цей колишній провідний комуніст, один з організаторів компартії Канади, що пізніше порвав з комуністами (у першій половині 30-их років), яскраво змальовує запроданців Росії. Дуже вартісна також і стаття проф. Ярослава Рудницького: "Канадські географічні назви українського походження" та чимало інших статей. Цією книгою покійний Семен Ковбель сам собі збудував справді довговічного пам'ятника.

Останні роки свого життя Семен Ковбель прожив у Торонті зі своєю численною родиною (син, дочки, зяті, онуки). "Козуб", ураховуючи велику піонерську працю Покійного, урочисто наділив його досмертним почесним членством "Козуба". У похоронних богослужбах і в самому похороні взяли участь козубівці.

Почесне членство надав Покійному і "Український Народний Дім" у Вінніпезі.

Похорон Блаженної Пам'яті Семена Ковбля відбувся 6 січня з православної катедри св. Володимира в Торонті на цвинтарі "Прспект".

У похороні взяло участь багато людей з Торонта та інших міст Канади.

Вічна Йому пам'ять!

РОКОВИНИ СМЕРТИ ПАВЛА СТЕПА

2 січня ц. р. відбулася панахида по бл. пам'яті Павлові Степановичеві Степу, нашому сталому співробітникові. Панахида відбулася в православної катедри

св. Володимира. По панахиді родина Покійного влаштувала в себе в хаті поминальний обід, на якому були присутні ближчі друзі Покійного. На обіді пані Олена Ткаченко прочитала вірша Левка Ромена, присвяченого Покійному.

Іван БОДНАРЧУК

ЧЕРЕЗ КЛАДКУ ДО ДЯДЬКА ПАВЛА

Пам'яті Павла Степа

Десь від парку йшли весняні дні, з кожним світанком усе інші, до вчорашніх неподібні. При зустрічі з ними я ніяковів з досади, що ходжу поміж людьми, напиваюся соками природи, а від себе нічого...

З Німеччини в торбі привіз я манускрипт — записки про дітей зруйнованих осель. Разом з цим поселились у моїй світлиці ці розгублені діти. Вони тривожили мої думки, турбували мене довгі дні й ночі, забирали в мене спокій. Куди мені із ними подітися? Підемо до дядька Павла.

Іду зеленою вуличкою з манускриптом під пахвою, а за мною діти юрбою — майбутні герої збірки моїх оповідань "Кладка". Кожному із них щось бракує, чогось не достає. Не такі вони між рядками, як у душі. В одних пісенька невесела по втраті батьків; інші пустились навмання баварськими лісами в Україну; а ще інші направились за океан, у чужину. Несу манускрипт під пахвою, тут і вони зі мною. Хоч би знайти шпиль високої гори, щоб показати їм Україну.

Ідемо до дядька Павла. Підходимо під хату, що на пагорбку. Десь із цих вікон дядько Павло бачить далекі береги зачарованої Десни, і він допоможе нам наблизитись до них.

Виходжу східцями на перший поверх, гублюся в сінях, шукаючи дверей. Двері самі відчиняються.

— Заходьте. Сідайте. З чим добрим? Покажіть, що там масте, не ховайтесь. — М'яке звучання слів і ясний добротливий погляд відкривають переді мною людину — давно-давно десь знайому й далеко-далеко десь загублену. Я не сідаю, стою для врочистості. Павло Степанович прочитус мій рукопис. Молитовно розлягається по кімнаті шепіт, у вікнах засвідчуються свічки і, довгою чергою у цей храм уходять діти. Переходять через "Кладку" усміхнені, з росою в очах і сонцем на латаній одежині. Увійшли всі до одного й зупинились рядком. Стали перед нами, як наша совість.

Павло Степанович, прочитавши мій манускрипт, хитнув головою й замовк задивлений десь далеко. Відчуваю хвилювання його душі. Ще хвилинка й він підносить на мене ясний погляд сірих очей, в уста вкладається добра усмішка. А тоді бере олівець у руку і я вже бачу його переодягнутого в священні ризи, як проходжується між рядками кроком садівника. Там прополе, там підгорне, перед ним рядочки з бур'янами, а за ним — просапані: прозорі, живі й говірливі. І знову повергається до мене. Він вичуває, що крім цього, що на папері, залишилось щось ще в глибині душі — не висловлене. І починає розмову. Його розмова — це цікава лекція для мене. Він іспитус мене, як добрий лікар свого пацієнта. І висотус з моєї душі все до ніточки. А тоді доповнюємо і вставляємо окремі слова й речення. Беремось за руки, усміхаємось і променіємо. Тоді ще раз і ще раз прочитус, римуючи рукою в повітрі. Від цього чаклунства прозоріють рядки, оживають слова, і я вже бачу своє перетілення: те, що три-

вожило душу, ожило на папері. Я зможу поділитись ним з людьми.

Прожоджуємось вуличкою. "Підмічайте дітей і пишть, бо гріх дармувати" — каже Павло Степанович. — Діти — цікавий світ. Та не кожному він доступний".

Павло Степанович, проводячи мене через кладку, направляє на широкий ясний шлях. Перед нами й за нами — діти. Перед нами маленькі, за нами більші, великі й дорослі. Прощається й відходить від мене якось непомітно. Оглядаюся, він весь у білому, мов лебідь, потонує у зелені. Захід над його головою підносить золоту корону. Мені дуже хочеться повернутись, надігнати його: так багато було в мене ще запитань до нього! І діти оглядаються. Зупинились, ще ждали від нього слова.

Шукати нам тепер його живого між рядками.

ЧИТАЧІ ПИШУТЬ

Дорогий Пане Волиняк!

Шлю чека на 10 дол. З того візьміть передплату на нового передплатника, адресу якого додаю, а решта на розбудову "Нових Днів".

При цій нагоді хочу сказати кілька слів з приводу довгого листа п. О. Сагайдаківського, друкованого недавно в "Нових Днях". На мою думку, п. О. Сагайдаківський зробив одну важливу помилку (не включаючи багатьох граматичних): він розглядає свої кваліфікації в ділянці "прикладної психології", як також і свою особу, занадто серйозно. Наслідки: майже повна відсутність гідності.

З пошаною

Іван ДАНИЛЕНКО, Сомердейл, США.

Вельмишановний Пане Редакторе!

Щиро вітаю з Різдом Христовим та Новим Роком і бажаю успіхів у праці.

Шлю відношу передплати і 1,50 на пресовий фонд.

Належавши до читачів лише однієї газети ("Свобода") з обмеженим полем інформації, дуже дякую Вам, що знайомите із взірцями творчості й змагань там, на рідній землі. Дуже багатомовні спогади Шаповала про академіка Д. Яворницького. Цікава, і також багатомовна, рецензія на фільм "Зачарована Десна".

Де б я це прочитав без "Нових Днів"?

Дуже дякую!

З пошаною

Андрій БАРАННИК, Велеслей, США.

Дорогий Пане Редакторе!

Дозвольте мені висловити подяку Вашому передплатникові п. В. Васькові з Лондону, Канада, за те, що він передплатив нам журнал.

Шановний Пане Васько!

Ми, українські пенсіонери, що живемо в домі для старших у Марвежолі, Франція, сердечно дякуємо Вам, що Ви передплатили нам "Нові Дні". Велике Вам спасибі від нас усіх!

За групку старих емігрантів

Василь ДАНИЛЮК, Марвежоль, Франція.

Шановний Пане Редакторе!

Читаючи репортаж "Інженери Євгенів Маланюкові" ("Н. Дні", ч. 192), я дуже зрадів Вашою обіцянкою видрукувати "Ярмарок" Юрія Липи.

Інженери Філадельфії теж мали приємність гостити в себе інженера й поета Є. Маланюка (жовтень, 1965)

і почути "Ярмарок". Багато присутніх шкодували, що не можуть прочитати його. Як Ви цей твір видрукujete, то зробіте велику присмність багатьом читачам і не читачам "Нових Днів", а зокрема мені. Наперед дякую!

З пошаною

Лев КУШНІР, Філадельфія, США.

Пане Докторе, уже цей твір маю і видрукую напевно. Не можу сказати коли саме, бо я тепер просто завалений матеріалами. Треба покінчити хоч кілька розпочатих більших творів. П. ВОЛ.

До Вельмишановного редактора Петра Волиняка.

Вітаю Вас з Різдом Христовим та Новим Роком, бажаю здоров'я та довгих літ, а нашому журналові дальшого розвою та збільшення кількості читачів.

Знаю, що віра без діл мертва, то замість побажань краще було б дати Вам нового птредплатника чи пару доларів на пресовий фонд. Та ні того, ні того зробити не можу, бо живу у місцевості, у якій українців нема, а підкинути щось на розбудову не можу, бо я пенсіонер і ледве утримую передплату кількох газет та журналів. Апетит маю на це великий, а бюджет кучий.

Я, порівняно, новий передплатник "Нових Днів", підсумовуючи минулий рік, хочу висловити свої зауваження й побажання. Журнал дуже добре виглядає зовні, писаний доброю мовою, дає різноманітний і цікавий матеріал, а все ж хочу сказати, щоб у майбутньому журнал не обминав визначних людей і подій.

От, наприклад, у березневному числі за 1965 р. Ви видрукували імпазантне фото кардинала Йосипа Сліпого, але у відповідному часі Ви не знайшли місця на фото й статтю про бл. пам'яті митрополита Василя Липківського. Ви це пізніше пояснили тим, що "ніхто про нього нічого не написав" Вам. Але чи справді Ви про нього нічого не написав". Але чи справді Ви мали велику охоту такі матеріали видрукувати?

ПЕРША УКРАїнська ОПАЛОВА ФІРМА

Future Fuel Oil Ltd. & Service Station

945 Bloor St. West — Toronto, Ont.

24-ГОДИННА

СОЛІДНА

І СКОРА ОБСЛУГА.

Чищення і направа форнесів безплатна.

Скористайте з доброї нагоди і замовляйте оливу в нас.

Наші телефони:

Телефон бюро: LE 6-3551 Уночі: RO 2-9494

У Канаді живе людина із світовим ім'ям, Блаж. Митрополит Іларіон. У грудні був його ювілей. Бачу з газет, що була пресова конференція і Ви в ній брали участь і, можна було сподіватись, що в грудневому числі "Нових Днів" Ви відзначите ювілей митрополита, але того не сталося...

З правдивою пошаною

Семен ЧАЛИШІВ, Вейн, США.

Скажу щиро, Пане Чалишів, що не подобаються мені такі листи, як оце Ваш. Чого б ото підозрівати людину в нещирості? От за кілька днів по написанні листа Ви одержали січневе число "Нових Днів" і, мабуть, почували себе ніяково. Принаймні я так себе почував би.

Як була пресова конференція з митрополитом Іларіоном, то грудневе число було закінчене цілком і вже було розпочато друк. Я ж я міг щось написати тоді? Знайте, що "Нові Дні" не газета, яку чак-мах і видрукували, і з машини беруть і вже й пакують. Справа не лише в тому, що "Нові Дні" по друковій треба складати, зшивати й обрізувати, а і в тім, що коли видрукується з одного боку, то добу-півтори треба чекати, щоб висохла фарба, а тоді друкувати другий бік. А тоді знову треба чекати добу чи й дві, щоб висохла фарба з другого боку, бо інакше починати щось робити не можна, бо все замажеться. А якщо добрі люди мені не допоможуть, то я сам три дні тільки пакувати мушу!

Та справа не в цьому, а саме в тому, що Ви підозріваєте мене в нещирості. А я цього таки не заслужив.

Все це стосується й тих кількох осіб, які обвинувачували мене, що "я не згадав" про смерть сл. пам'яті президента УНР в екзилі д-ра Степана Витвицького. Ви б тільки спробували фото якесь дістати! І знайте, якщо в тижневику дається вістка за тиждень, то вона вчасна; якщо ж у місячнику — за місяць, то це і вчасно і цілком нормально.

Усім тим, що обвинувачують мене за "надмірне возвеличчування (протилено до п. Чалишева!) того свого Іларіона" і радили "не втручатися в церковні справи".

Поперше, церква — частина нації, тому я не лише можу, а й мушу "втручатися" у неї, якщо ви інформації і висловлення свого погляду чи бажання звете "втручанням". Тільки боягузи й політичні спекулянти бояться "втручатися" в церковні справи. Я ж ні до перших, ні до других не належу.

Подруге, Його Блаженство Митрополит Іларіон — людина розумна, чесна, визначний діяч, визначний і великий націоналіст-патріот. Не той націоналіст з партійним квітком, що не любить не лише що інших народів, а й свого власного, а той націоналіст, що любить усі народи, а свій, звичайно, найбільше. І йому, своєму народові, все життя служить, бо вважає, що "служити народові — служити Богові". А що це не слова, а діла, то я нижче друкую його різдвяне послання: "Добре виховуємо нашу молодь!" Чи ви читаєте різдвяні послання наших єпископів і митрополитів? Я читаю всі. І завжди. І порівнюю, а тоді вирішую, хто з них служить своїй нації, а хто лише вдає, що він патріот. Прочитайте це послання двічі й переконаєтесь, що Блаженніший Митрополит Іларіон вартий уваги нашої. Це єдиний кандидат на православного патріярха. З таким патріярхом не пропадемо! Це не мертвий схоласт-рос-

мополіт, а людина, яка вміє (і хоче!) застосовувати християнську ідеологію в житті.

Усім тим православним (і католикам також), що засилають мене листами, щоб я висловився про "таємний" і "несподіваний" з'їзд католицьких священників, які вирішили викинути з католицької української церкви не лише нашу мову, а й саму назву "українська", скажу: покищо почекаю. Не тому, що боюся, а просто з мотивів, як кажуть, "доброго тону": хай раніш висловляться католики.

Побачимо, на що наші люди здібні. Вважаю це жакливою зрадою інтересів нашого народу. На превеликий жаль, не вірю, що ця нарада у Вінніпезі відбулась без відома найвищих церковних достойників. Якби я помилюся, то це було б для мене великою радістю. Але побачимо, як їх ті наші вищі достойники покарають: чи не стануться за Руданським: пригадуєте, як господар цигана-злодія викинув за пліт?..

Побачимо. Ще раз прошу: прочитайте різдвяне послання Блаженнішого Митрополита Іларіона і порівняйте.

ДОБРЕ ВИХОВУЙМО НАШУ МОЛОДЬ

Смирений Іларіон, з Ласки Божої Митрополит Української Греко-Православної Церкви в Канаді, до Високопреосвященних Архієреїв, до всього Всечесного Духовенства, Преподобного Монашества та до всіх боголюбивих вірних, —

ХРИСТОС РОЖДАЄТЬСЯ!

"А Дитина росла та зміцнялася духом, набираючись мудрости. І Благодать Божа на Ній перебувала!" (Луки 2. 40).

Переживаємо тяжкий час, коли все життя наше сильно міняється, як життя матеріальне, так і духове. Міняється напрям нашого життя, міняється й сам зміст його.

У цьому новому житті кожен вірний мусить знати своє місце, і мусить належно вести за собою і всю свою родину, а найперше — усіх своїх дітей.

Великі події сучасного життя часто захоплюють і дітей наших, нашу молодь відокремленими від родини, і вони відгукуються на ці події окремо від родини. І часто-часто родина не впливає тут на своїх дітей.

Виховання наших дітей, виховання молоді — це перший обов'язок кожної родини. Кожна людина має головний обов'язок — створити свою родину і в ній належно виховати своїх дітей. Належне виховання нашої молоді — це перший обов'язок всього людства.

Наша молодь — це наші наступники в житті, — вони заступлять нас в усьому. Те, що ми самі дамо світові чи людству, найперше те саме понесе в світ і наша молодь.

Яку культуру створимо ми і передамо нашим дітям, те понесе в світ і наша молодь. Через це виховання наших дітей у родині має в історії народу величезне значення, а особливо в час, який переживаємо.

Як треба виховувати нашу молодь, про це яс-

но навчає всіх Свята Євангелія. Коли Ісус Христос, Господь і Бог наш, очоловічився, цебто прийшов на світ наш і народився від Діви Марії, і жив на світі, як людина, то Він виховувався в Назареті в родині теслі Йосифа і Марії Матері. Вони виховали Його згідно з тодішнім станом. Про це Євангелист Лука 2. 40 коротко подає нам:

«А Дитина росла та зміцнялася духом, набираючись мудрости. І Благодать Божа на Ній перебувала!»

Це широка програма для виховання молоді всього світу, а в тому й нашої, української.

А саме найперше молодь мусить зміцнюватися духом своїм, цебто мати свою ясну всенаціональну ідеологію, набираючись мудрости.

Набиратися мудрости — це центр виховання нашої молоді. І ця мудрість укаже молоді й головну ідею свого народу.

До цього Апостол додає, що «Благодать Божа перебувала на Дитині». Це найголовніше: дитину треба виховувати так, щоб неодмінно Благодать Божа пробувала на ній, цебто щоб дитина росла з Богом, щоб вона виховувалась у Бозі.

Кожне покоління народу має свою головну ідею, і всенародно її плекає її. Скажімо, за останнє століття український народ гаряче плекає величню й велику ідею своєї незалежності державної і церковної. І ця ідея переповнює серця й душі кожного українця: він про це думає і дбає, він про це мріє, складає легенди, і увесь дух українця переповнений ними. Оцю ідею треба найперше прищеплювати й нашій молоді, навчати її жити нею і в ній. Пригадаймо, як ще недавно вся наша молодь захопилася була власне цією ідеєю своєї незалежності та державности, і в цих ідеях зростала й жила, і зробила надзвичайно багато.

Український народ уже довгі віки глибоко ісповідує Православну Віру, і вона увійшла в серце й душу українця, і оборона її й плекання її стало всенаціональною ідеєю його. Творити Православну Культуру — це перша ідея всієї української істрої.

А найпершою всенаціональною ідеєю в історії українського народу все була освіта, і він рвався до неї, вже з давнини творячи різні школи. І кожен українець рвався до освіти, пильнував набути її можливо найбільше. Згадаймо, що наша молодь усе була і є високо здатна до освіти.

Багато українського народу опинилось у Канаді, і пішло за віковичною ідеологією свого українського стрижня над Дніпром. Багато українців стали шукати високої освіти, — і знайшли її самі й помагають у цьому і дітям своїм. Подруге, багато українців у Канаді згадали свою віковичну Православну Церкву — і відновили її й тут.

І в Канаді постали три великі українські православні інститути: у Скатуні ім. Митрополита Петра Могили, в Едмонтоні ім. Івана Золотоустого і в Торонті ім. Великого князя Володимира Святого.

А у Вінніпезі заклалася Колегія Св. Апостола Андрія Первозваного з Православним Богословським Факультетом при ній. Колегія поєднана з Манітоським Університетом.

І ми всі в Канаді мусимо плекати свою національну ідею: щоб діти наші виховувались в одному з наших чотирьох інститутів, і вирости на доброго українського патріота! Це всеканадська ідея кожного українця, і наша молодь мусить перейнятися цим.

І ми всі мусимо подбати, щоб кожен наш інститут давав своїм студентам належне справді українське православне виховання! Мусить про це дбати все наше духовенство, всі наші вірні! Нехай це стане й діяльною ідеологією нашої талановитої молоді!

Українська Православна Церква в Канаді — Церква національна, і в цьому її сила. І вона віддає свої сили також і на національне виховання нашої молоді, активно провадить школи при Церкві. І духовенство мусить пильно доглядати, щоб наша молодь міцно плекала свою національну ідею, щоб жила нею і служила їй.

Бо молодь без великої своєї ідеї — порожня, і належно не заступить батьків. Хай кожен юнак і юначка вихованням при своїй Українській Православній Церкві, при своїх інститутах і церковних школах невідмінно набуде собі національну ідею, і нехай належно живе нею і служить їй!

Український Народ складається з українських родин. Міцна українська *родина*, національно свідомою, — нехай це стане кінцевою ідеєю всіх наших батьків, а також кожного нашого юнака і кожної юначки!

Українська родина в основі своїй — це мала Церква, чи Домашня Церква. Нехай в українській родині батьки всю увагу свою віддають на те, щоб діти їхні неодмінно говорили українською мовою, бо це ж рідна мова народу, з якого вони вийшли! Нехай батьки неодмінно читають українські книжки, і нехай привчають і дітей своїх неодмінно читати їх. Рідна книжка дає рідну свідомість! А без читання української книжки ти свідомим українцем не будеш!

І нехай батько-мати кожної родини діяльно працює в своїй Православній Церкві і привчає до того й дітей своїх!

Ніколи не забуваймо, що наші діти понесуть далі в життя головню те, чого навчаться від батьків своїх, що переймуть у родині своїй!

Ось тому закликаю все наше духовенство добре дбати про всі українські родини, щоб вони високо стояли й належно виховували своїх дітей!

Тут багато допоможе мати, українська жінка взагалі, яка більше знаходиться при своїх дітях, — її найперший обов'язок виховати дітей своїх у національній свідомості! У нас добре працює «Союз Українок», і він напевне багато допоможе нашій Церкві у вихованні молоді.

Отож, цим своїм Словом звертаюся до всіх
НОВІ ДНІ, ЛЮТИЙ, 1966

українських родин: виховуймо дітей своїх на добрих українців! І нехай це виховання стане великою ідеологією всіх наших родин.

Усі дбаймо, щоб діти наші, за прикладом Христа-Юнака, «росли та зміцнялися духом, набираючись мудрости. І щоб Благодать Божа перебувала на них».

Усіх вітаю з Великим Святим Божого Народження, і до всіх сердечно кличу:

Христос Рождається!

А в Новому Році всім бажаю здоров'я міцного, а щастя повного!

І всі належно виховуймо нашу молодь!

† ІЛАРІОН,
Митрополит Вінніпегу
і всієї Канади.

Року Божого 1966-го, січня 7-го дня,

на день Народження Христового.

Катедра Пресвятої Тройці
у Вінніпезі.

«УКРАЇНСЬКІ ДНІ» В ТОРОНТІ

Уже стало традицією, що все Торонто відзначає день української державности, бо голова міста вже кілька років проголошує «Українські дні» в цілому місті.

Цього року таке проголошення відбулось у Сіті Голл 21 січня. Мейор міста Філіп Гівенс у присутності української делегації на чолі з доктором О. Бойком (голова місцевого відділу КУК) проголосив 22 і 23 січня «українськими днями». У ці дні перед новим будинком управи міста було вивішено український національний прапор.

Голова КУК д-р О. Бойко заявив:

«Справа незалежності України не є лише патріотичним бажанням українського народу, а політичною необхідністю. Вільна Україна — це основне послаблення московсько-комуністичної імперії, а тим самим і загрози з боку Росії, що висить над усім людством».

У декларації голови міста стверджено:

«Торонто вдячне і горде з того внеску, що його від багатьох років дають канадці українського походження. Вони дали великий вклад у наш національний стиль життя і наша культурна активність збагатилася українськими звичаями і традиціями».

З нагоди святкування української незалежності в Месей Голл 23 січня відбувся святковий концерт. Основну доповідь виголосив полк. В. Кедровський, колишній член Української Центральної Ради і головний інспектор армії УНР, що приїхав із США. Доповідь була змістовна, насичена фактами. Доповідач розповів про початки національної революції, про перший вияв самостійності України, себто проголошення 1 Універсалу УЦРади, який проголошував самостійність, але ще у федеральному зв'язку з Росією. Підкреслив ролю В. Винниченка в ті часи. Доповідь була цікава і повчальна.

З короткою й гарною промовою виступив також міністер оборони Канади Пол Гелліер, який приїхав спеціально з Оттави, щоб привітати українців від прем'єра Канади й себе особисто. Лідер опозиції в Канадському Парляменті Джон Діфенбейкер прислав привітальну телеграму.

У концерті виступив чоловічий хор «Прометей» під

керуванням В. Кардаша, відомий піаніст Роман Рудницький із США, відома й люблена в Торонті співачка Стефа Федчук, об'єднані хори (чоловічий "Прометей" і жіночий "Чайка") під керівництвом В. Кардаша, а також колективна деклямація "Вершини волі", яку підготував В. Довганюк силами молоді, членів організацій молоді ОДУМ, Пласт, СУМ.

Акомпанював Зенон Лавришин.

Концерт відбувся гарно, переобтяження не було, примітивізму ні в чому теж не було помітно.

Торонто того дня було засипане снігом, якого протягом доби впало 17 цалів, тому транспорт, особливо при-

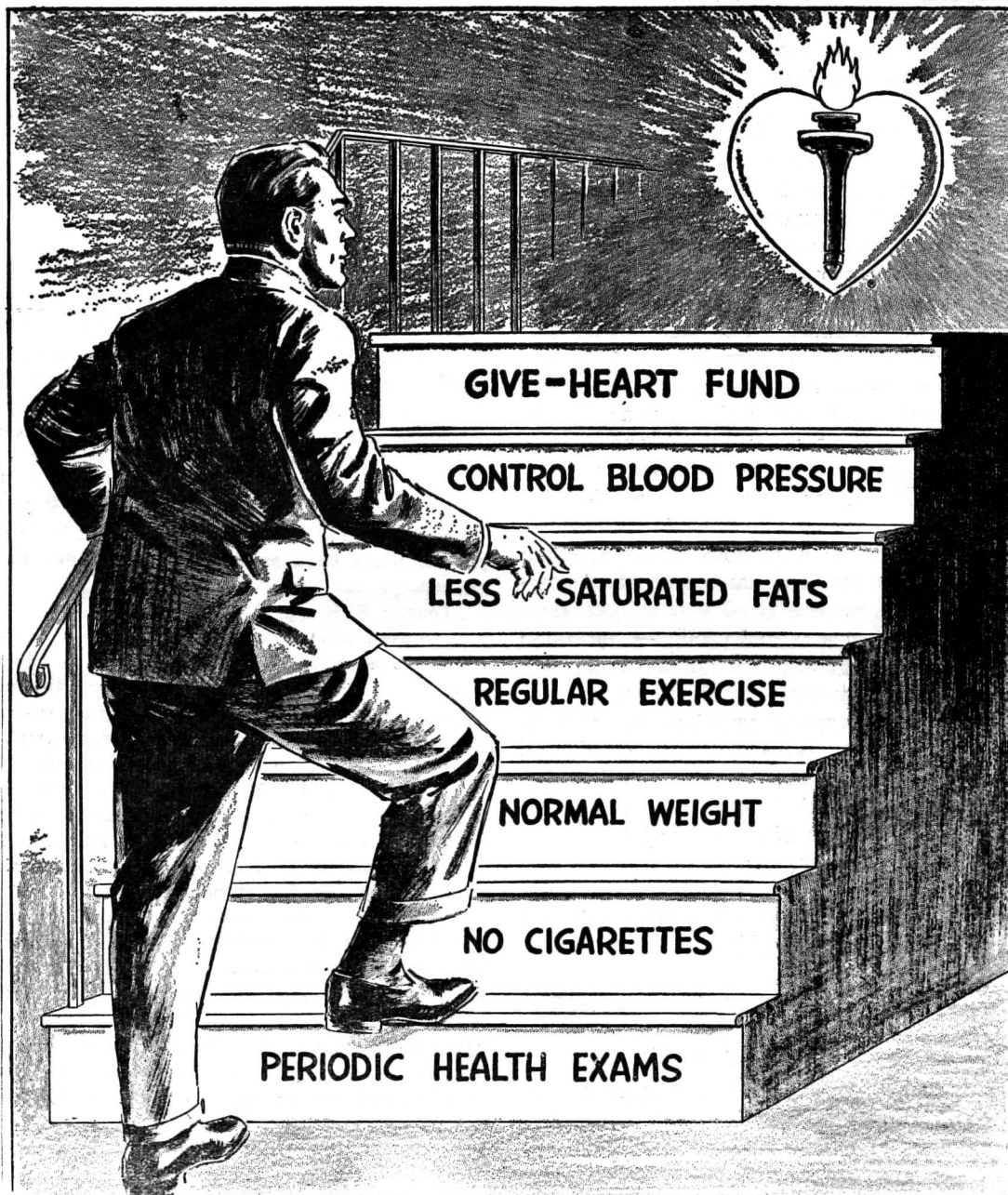
ватними автами, був майже повністю унеможливлений. Це зменшило кількість публіки, якої було не більше 1000-1200 осіб, що на таку погоду теж добре.

Федір МАКІВЧУК

ЦЕ ЩЕ НЕ БІДА

Не переживай, якщо ти не лишив сліду в літературі. Це ще не біда.

Переживай, якщо ти наслідив у літературі... Ото біда!

ЙДУЧИ ЦИМИ СХОДАМИ, ЗМЕНШИТЕ НЕБЕЗПЕБУ СЕРЦЕВОЇ АТАКИ
Лютий — місяць поборювання серцевих недуг у Канаді. Збільшіть свої знання про ці недуги! Навчіться запобігати їх! Жертвуйте на фонд поборювання недуг серця!

АРХІРЕВНИВИЙ І НАВПАКИ

Громадянин Ікс зустрічається з громадянином Греком. У громадянина Ікса вигляд такий, наче завтра в газетах, у чорній рамочці про нього напишуть: «После длительной и тяжелой болезни»...

А в громадянина Ігрека, навпаки, вигляд бойовий.

— Чого скис, наче тебе тиждень у розсолі мочили?

— Ех, не питай. Жінка в гречку скаче. З гусяком злигалася...

— Ха-ха-ха! Ги-ги-ги! Що ти мелеш? Звідкіля це ти взяв?

— Звідкіля? Учора в ліжку гусяче перо знайшов.

— Ха-ха-ха! Ги-ги-ги! Ох і чудило! Ох і ревнило! Я сьогодні в ліжку шофера знайшов, — так що ж, потвоєму, моя жінка з автомобілем шурри-мури крутить, га? Ох і чудило! Ох і ревнило! Ха-ха-ха! Ги-ги-ги!

ДОБРА ДУША

Він так часто випивав за здоров'я своїх друзів, що сам передчасно оддав Богові душу від білої гарячки.

ПРАВИЛА ХОРОШОГО ТОНУ

Він до того поважав правила хорошого тону, що навіть у себе вдома приймав ванну тільки в трусах.

ОТ І ВГАДАЙ, ЯКИЙ ВІН Є

Він завжди хвалиться:

— У своєму житті я не зробив людям нічого поганого.

І ні разу не сказав, — а що ж він зробив людям доброго.

(«Перець», ч. 21. 1965. Київ).

Сергій ВОСКРЕКАСЕНКО

НЕПРИСТУПНА КРАСУНЯ

Її таку,

На подив світу,

Явило сонце України.

Вона схожа вродою була на Афродіту,

Що народилася з морської піни.

Але ж у прагненні затьмарити весь світ

Ніяких меж для жінки не існує...

Звідціль — зелені коси в Афродіт,

А замість вій колючий дріт,

А на вустах і личку

Хемія панує...

Після такого «перетворення» природи,

Як правило,

Збуваються ті Афродіти вроди...

І вже за нею молодою

Не ходять хлопці чередою.

Не мелькають їх вусики,

Не бренькають спідолі...

Такого розпачу красуня та

Не знала ще ніколи.

Зловивши одного,

Поклонника колишнього свого,

Жагуче горнеться до хлопця,

А він боїться

Отруїться,

Об дріт боїться поколоться...

(«Перець», ч. 21. 1965. Київ).

ВАЖЛИВА ПРИЧИНА

— Чого плачеш, Ромку?

— Бо Оля вбила муху!

— То ти плачеш за мушкою?

— Ні, але Оля вбила муху на моїй шиї.

НА РОЗБУДОВУ ЖУРНАЛУ ЖЕРТВУВАЛИ:

(Продовження з 2-ої стор. обкладинки)

Боб'як Роман, Йонкерс, США	2.50
Рибалка К., Мейс Лендінг, США	2.00
Трегубчук І., Арлінгтон, США	2.00
П. Д. Торонто, Канада	2.00
Дрегер А., Принц Джордж, Канада	2.00
Кошман В., Ютика, США	2.00
Шевченко Надія, Ошага, Канада	2.00
Вишинський І., Форт Вілліам, Канада	2.00
Гуртовенко Й., Ніягара Фаллс, Канада	2.00
Микитюк В., Форт Вілліам, Канада	2.00
Квас О., Кінгстон, Канада	2.00
Костюк І., Торонто, Канада	2.00
Кравець В., Едмонтон, Канада	2.00
Мішкевич Антоніна, Кантон, США	2.00
М-й І., Торонто, Канада	2.00
Симаговська К., Ошава, Канада	1.50
Ляшенко Микола, Чикаго, США	1.50
Шанда Петро, Торонто, Канада	1.50
Обриба Іван, Мансфілд, США	1.50
Миколаєнко О., Міннеаполіс, США	1.50
Баранник А., Велеслей, США	1.50
Кайко Марія, Дельгам, США	1.50
Кутько І., Чикаго, США	1.50
Пономар А., Маграт, США	1.00
Ростун В., Чикаго, США	1.00
Соколов А., Сан Кетеринс, Канада	1.00
В. Ж., Торонто, Канада	1.00
Андрейко І., Торонто, Канада	1.00
Стечишина С., Саскатун, Канада	1.00
Галян П., Кливленд, США	1.00
Іваненко М., Каледон Іст, Канада	1.00
Надрага В., Шеверли, США	1.00
Семенюк В., Торонто, Канада	1.00
Головка Юрій, Торонто, Канада	1.00
Пуляк Семен, Форт Вілліам, Канада	1.00
Шевченко В., Форт Вейн, США	1.00
Логина Варвара, Гамільтон, Канада	1.00
Лисенко Д., Міннеаполіс, США	0.50
о. прот. Потульницький О., Сиракюзи, США	0.50

Сердечне спасибі всім.

Може кого ще нема в цьому списку, то не хвилюйтесь — ще не вся пошта розібрана. Ред.

Хочете відвідати Україну?

ЗВЕРТАЙТЕСЯ ДО НАШОГО АГЕНСТВА

«GLOBE TOURS»

ЯКЕ Є ОФІЦІЙНИМ ПРЕДСТАВНИКОМ "ІНТУРИСТА" В
СРСР.

ВОНО ДАЄ ПОВНУ І СОЛІДНУ ОБСЛУГУ.

- Через нашу обслугу можна набути паспорт, візу, індивідуальні або групові тури, можна зробити замовлення готелів, санаторій, квитки на літак, корабель або поїзд.
- Через нашу обслугу можна робити старання про набуття метрики.
- У нас працюють люди, які знають англійську, українську та російську мови.
- Якщо хочете відвідати Україну, то робіть вчасно заходи через наше агентство.
- Через нашу обслугу можете набувати квитки для подорожування в інших країнах світу і в Канаді.

ЗВЕРТАЙТЕСЯ АБО ПИШЬТЕ ДО НАС ЗА ДАЛЬШИМИ
ІНФОРМАЦІЯМИ НА ТАКУ АДРЕСУ:

GLOBE TOURS
962A Bloor St. W.,
Toronto 4, Ont.
536-1424

GLOBE TOURS
2643 E. Hastings St.,
Vancouver 6, B. C.
253-1221

GLOBE TOURS
615 Selkirk Ave.,
Winnipeg 4, Man.
586-1886

EAST-WEST TRAVEL
10803A — 95th St.,
Edmonton, Alta.
424-9907

3 ПРАЦІ "КОЗУБА"

АВТОРСЬКИЙ ВЕЧІР СЕРГІЯ ДОМАЗАРА

17 грудня 1965 р. відбувся авторський вечір Сергія Домазара, що стало живе в Австралії, а до Канади приїхав лише в гості. Письменник прочитав пару розділів із своєї недавно виданої книжки "Замок над Водеєм", а потім дещо з недрукованих творів.

Відповідаючи на запитання публіки, розповів багато цікавого про Австралію та життя українців на тому континенті.

Вечір був цікавий і змістовний. Сергій Домазар не лише талановитий письменник-оповідач, але й добрий розповідач. На жаль, винятково погана погода і передсвятковий час (перед самими різдвяними святами навіть "Козубові" важко зібрати публіку) гостей було мало: яких 20 осіб. А шкода, бо торонтська культурна публіка мала чи не єдину нагоду зустрітися з цим добрим письменником.

ВЕЧІР ХУДОЖНЬОГО ЧИТАННЯ

24 грудня в "Козубі" відбувся вечір члена "Козуба" актора Ростислава Василенка, що тепер стало живе в Оттаві. Він прочитав кілька творів: "Марія" Василя Стефанюка, "Фауст" Григорія Косинки та уривки з "Попелу імперій" Юрія Клена. На домагання публіки було прочитано ще дещо з творів Остапа Вишні.

Кілька слів про артиста сказав публіці М. Гава. Вступне слово про письменників, твори яких читав Р. Василенко, прочитав голова "Козуба" І. Боднарчук.

Василенко вже давно не виступав у Торонті, то можна було б сподіватись чималого числа гостей, але

через святковий час зібралось лише яких 50 осіб, втім числі були й цікаві гості з інших країн: письменник Анатоль Галан із США і письменник Сергій Домазар із Австралії.

По вечорі яких 15-20 осіб (були запрошені всі) пішли в один з ресторанів на каву. Цей "додаток" до мистецького читання пройшов гарно й весело. До речі, за кавою Р. Василенко читав свої вірші. Пару власних віршів прочитала й Віра Ворскло.

ВМІЄ РАХУВАТИ

Під час відвідин свого хрещеника один чоловік запитав, чи вміє він рахувати.

— Умію, — відповідає хрещеник. — Ось послухайте: один, два, три чотири, п'ять, шість, сім, вісім, дев'ять, валет, дама, король, туз.

(«Перець», ч. 21. 1965. Київ).

JOSEPH J. RAJCA FURS

921 College St. — Tel.: LE 4-5545

(at Dovercourt)

КУШНІРСЬКА РОБІТНЯ

Хутра на замовлення з різного роду шкірок

△ ПЕРЕРІБКИ,

△ НАПРАВИ,

△ ПОВНА ГАРАНТІЯ.

901 «CASTILIAN» гарні черешневі меблі до спальні походять з часів романського періоду історії Іспанії. Вони удекоровані плоскорізьбою з карпатського в'язу. Можете купити їх комплектом або поштучно. Ви самі комбінуйте кількість речей, відповідно до розміру вашої кімнати.

Кожна річ викінчена ручно.

КРИМ ЦЬОГО:

умеблювання їдалень та сальонів,

телевізійні та радіоприймачі, гай-фай-стеріо, піяніна, акордеони, килими, хідники (доріжки), лампи, холодильні, електричні та газові печі, пилососи та інше.

КУПИВШИ В «АЛЬФІ», ВИ МАТИМЕТЕ ДОБРУ ЯКІСТЬ РЕЧЕЙ, НИЗЬКУ ЦІНУ, КУЛЬТУРНУ І ВВІЧЛИВУ ОБСЛУГУ Й ПЕВНІСТЬ, ЩО ЧАСТИНУ ВАШИХ ГРОШЕЙ ВЛАСНИКИ «АЛЬФИ» ПОВЕРНУТЬ НА РОЗБУДОВУ КУЛЬТУРНОГО Й ГРОМАДСЬКОГО ЖИТТЯ.

“ALPHA” FURNITURE CO. LTD.

735 Queen Street West, Toronto 3, Ontario
Telephone: EM 3-9637

ЧОМУ ЧЕКАТИ ДО ВЕСНИ?..

ЗРОБІТЬ ЦЕ ТЕПЕР!

Узимку є до вашого розпорядження робітники. Є до вашого розпорядження й матеріял. І дуже часто можна користати з позасезонових знижок. Чи ж не було б добре саме тепер зробити оці наприви й віднови? Не тільки роботи на будовах і спорудах, але й направа косарки до трави, направа віконних сіток, чищення занавісок, чищення килимів, віднова меблів і направа різного електричного приладдя. Усі роботи, на викінчення яких треба весною довго чекати, можна полагодити скоро, солідно й легко в зимовий час. Що більше, тепер можна отримати урядом спонзорвані позички на наприви домів через ваш банк, щоб таким способом дати вам можливість перевести різного роду роботи при віднові, які ви заплянували. Ці позички дають до \$4,000 на сплати аж до десяти років.

Нема жадного сумніву, що зима — це найкраща пора на відновлення вашого дому чи бизнесового приміщення.

Зробіть це тепер!

**КОЖНИЙ СКОРИСТАЄ, ЯКЩО РОБОТИ
ЗИМОЮ БУДУТЬ ЗБІЛЬШЕНІ.**

За порадами й інформаціями звертайтеся до Уряду Національного Затруднення.